

Nr 62

Utlåtande i anledning av framställning från riksgäldsfullmäktige angående riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga.

På bankoutskottets hemställan (utl. nr 36) beslöt riksdagen i maj innevarande år att uppdraga åt riksgäldsfullmäktige att, med beaktande av vad utskottet i ärendet anfört, till riksdagens höstsession framlägga förslag beträffande riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga.

I skrivelse till bankoutskottet den 4 november 1965 har *riksgäldsfullmäktige* redovisat resultatet av den begärda utredningen och därvid hemställt, att utskottet ville föreslå riksdagen att

dels godkänna av fullmäktige i skrivelsen framlagda riktlinjer och förslag i fråga om anskaffande av arbetsrum för riksdagsledamöter, m. m.,

dels uppdraga åt fullmäktige att efter samråd med berörda parter vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande,

dels uppdraga åt fullmäktige att med anlitan av på riksgäldsfonden tillgängliga medel förvärva kontorslokaler för riksdagens räkning genom tecknande av bostadsrätt i fastigheten Jungfrugatan 15 i Stockholm,

dels ock besluta om tillsättande av en kommitté för fortlöpande behandling och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor.

Fullmäktiges framställning har såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Över framställningen har utskottet inhämtat remissyttranden från styrelsen för riksdagsbiblioteket, riksdagens revisorer, Nordiska rådets svenska delegation och riksdagens organisationsutredning. Biblioteksstyrelsen har till sitt yttrande fogat en skrivelse från föreståndaren för riksdagens upplysningstjänst.

Av de tre förstnämnda institutionerna, vilka föreslagits bli flyttade från riksdagshuset, har endast *riksdagens revisorer* godtagit riksgäldsfullmäktiges förslag. Revisorerna konstaterar att de åt dem erbjudna lokalerna är belägna i kvarteret Rosenbad och alltså befinner sig inom nära räckhåll från riksdagshuset. Revisorerna förutsätter att de smärre reparationsarbeten som kan vara erforderliga kommer till utförande före inflyttningen i de nya lokalerna och att revisorernas omkostnadsanslag får belastas med merkostnader för den nyanskaffning av kontorsmöbler och andra inventarier m. m. som kan visa sig påkallad. Härutöver anför revisorerna följande:

Vid sitt tillstyrkande av förslaget om en överflyttning av verksamheten till nya lokaler i kv. Rosenbad har revisorerna utgått från den för revisorerna nu

gällande organisationen. Samtidigt bör dock erinras om att vid årets riksdag väckts en motion (II: 178) angående hithörande spörsmål, vilken hänskjutits till konstitutionsutskottets förberedande behandling. I ett över motionen avgivet yttrande har revisorerna i nära överensstämmelse med motionärens förslag tillstyrkt dels att möjlighet beredes suppleant att fortlöpande delta i revisionsarbetet, dels att en särskild utredning utan dröjsmål tillsättes för att i övrigt pröva frågan om organisation och verksamhetsformer för riksdagens revisorer. Skulle riksdagen bifalla av motionären och revisorerna sålunda framförda önskemål, kan det lokalutrymme som enligt det föreliggande förslaget ställes till revisorernas disposition komma att visa sig otillräckligt.

Styrelsen för riksdagsbiblioteket uttalar som sin uppfattning, att biblioteket och upplysningstjänsten bör behållas inom riksdagshuset. Styrelsen säger sig vilja fästa uppmärksamheten på att den icke förrän i samband med remissen fått taga ställning till förslaget. Den av fullmäktige nämnda utredningen rörande riksdagsförvaltningens lokalbehov har, uppger styrelsen, tillkommit utan något som helst samarbete med bibliotekets ledning. Det i framställningen åberopade samrådet med biblioteket har inskränkt sig till att överbibliotekarien per telefon fått meddelande om att förslaget ifrågasatts som ett av flera alternativ. Härtill kommer, säger styrelsen, en visning av de avsedda lokalerna, varvid överbibliotekarien var närvarande, och ett par diskussioner mellan överbibliotekarien och byggnadssakkunniga, som företett två inbördes starkt divergerande ritningar. Ännu vid styrelsens sammanträde den 10 november 1965 förelåg enligt styrelsens uppgift ingen redovisning från fullmäktige, som styrelsen kunde taga ställning till. Styrelsen finner det högst anmärkningsvärt, att fullmäktige icke ansett det av behovet påkallat att på ett tidigt stadium av frågans behandling inhämta styrelsens uppfattning om bankhallens och valvslokalernas lämplighet för det avsedda ändamålet. Ytterligare anföres:

Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att de till överbibliotekarien inlämnade ritningarna icke anger några som helst läsesalar utan endast några få läsplatser. Vad som åsyftas med »erforderligt förrådsutrymme» synes styrelsen oklart, men torde fullmäktige närmast syfta på vad som i vanligt språkbruk betecknas som magasinlokaler. Bibliotekets nuvarande bokmagasin, som inretts och utrustats, delvis under innevarande år, för detta speciella ändamål, har en kapacitet, som överstiger de nämnda bankvalvslokalerna, även om dessa förses med compactussystem.

Inför det framlagda förslaget behandlar styrelsen först bibliotekets nuvarande läge, varom meddelas följande:

De större frågor, som styrelsen under senare år haft att taga ställning till, har, förutom personalsituationen, framför allt utgjorts av magasinproblemet, det ökade behovet av arbetsplatser och krav på rikare utrustade läsesalar. Vid prövningen av dessa frågor har det för styrelsen varit självfallet dels att riksdagsbibliotekets ställning som ett serviceorgan för riksdagen måste vara vägledande för allt planeringsarbete och dels att detta organ måste finnas omedelbart tillgängligt för riksdagens ledamöter. En

viktig synpunkt har vidare det planerade övertagandet av riksbanksbyggnaden under en nära liggande framtid utgjort, varvid frågan om bibliotekets placering i den härigenom utökade riksdagsbyggnaden avsetts att prövas.

Bibliotekets magasinsproblem upptogs till ingående behandling av en 1954 tillsatt kommitté, som 1956 avgav ett utlåtande, vilket 1957 i princip godkändes av riksdagen. Detta beslut följdes av uppförandet av statens biblioteksdepå i Bålsta, varigenom riksdagsbiblioteket erhöll den nödvändiga avlastningen. Efter utforslandet av litteratur, som bedömts som lågfrekvent, har en omgruppering av samlingarna ägt rum, varjämte modern belysning installerats i bokmagasinen. I samband med slutförandet av dessa omflyttningar avses införande av fast uppställning. Planeringen syftar närmast att tillgodose behovet för den tioårsperiod, efter vilken dels en ny etapp av tillbyggnaden i Bålsta kan bedömas som sannolik och dels riksbanksfastighetens disposition aktualiseras. Styrelsen betraktar härmed bibliotekets magasinsproblem som i princip tillgodosedda.

Bristen på tillfredsställande arbetsplatser har under de senaste åren tidvis varit besvärande. Härtill har bidragit upplysningstjänstens snabba expansion, och att biblioteket avstått arbetsrum till riksdagens stenografer utan att motsvarande kompensation erhållits, samt att styrelsens förslag om entresolering av handbiblioteket ej bifallits av riksgäldsfullmäktige. **Situationen har dock efter hand kunnat förbättras.** Styrelsen har avstått sin **sammanträdeslokal till arbetsrum, i det s. k. galleriet** har provisoriska arbetsplatser iordningställt, vaktrummet har byggts om och slutligen har för upplysningstjänsten av riksdagen upplåtits först det s. k. lilla sammanträdesrummet och i år även det s. k. stora sammanträdesrummet. Ehuru årets riksdag beslutat en utökning av upplysningstjänstens personal, som vidtagits, har från och med den 1 oktober föreståndaren kunnat beredas ett eget rum. Även om alla arbetsplatser icke är fullgoda, bedömer styrelsen situationen som jämförelsevis tillfredsställande.

Styrelsen övergår härefter till att behandla frågan om följderna av den föreslagna bortflyttningen av biblioteket från riksdagshuset.

Riksdagsbibliotekets låneexpedition och dess upplysningstjänst utnyttjas helt naturligt av riksdagens ledamöter i betydande utsträckning i samband med riksdagsarbetet. En bortflyttning av denna verksamhet håller styrelsen för alldeles oförenlig med riksdagsledamöternas intresse. Att placera denna informationsverksamhet och dess erforderliga informationsmaterial utanför riksdagshuset måste enligt styrelsens bestämda uppfattning leda till en försämring av arbetsförhållanden och arbetsmöjligheter, som avsevärt minskar förutsättningarna för tillgodoseende av riksdagsledamöternas behov.

Det torde få anses som självfallet, att riksdagen har ett jämförelsevis stort behov av ett i riksdagshuset befintligt referensbibliotek jämte läsesal. Även om det nuvarande läget härvidlag av olika skäl är långt ifrån tillfredsställande, måste det beaktas, att förekomsten av bibliotekets övriga samlingar i samma hus bildar en bas för omgående tillgodoseende av t. ex. under plena aktualiserad litteratur. Avståndet till de föreslagna lokalerna är så pass stort, att det i förening med framkomligheten måste innebära en högst avsevärd försämring av tjänstbarheten. Vid en förflyttning måste tillgången till referenslitteratur utökas, varvid den beräknade lokalvinsten inskränkes.

Det synes styrelsen uppenbart, att expeditioner för utlåning och upp-

lysningsverksamhet måste bibehållas i riksdagshuset. Till dessa måste knytas vederbörlig personal med ersättare. Härtill kommer behovet av handbibliotek för dessa expeditioner och dubblering av kataloger. Även detta innebär en inskränkning i den planerade lokalvinsten.

Riksgäldsfullmäktige har avstått från varje skattning av kostnaderna för en överflyttning bortsett från att man förutsätter, »att de som skall nyttja fastigheten har normala och rimliga krav på utrustning och inredning». Det gäller att inreda en banklokal för biblioteksändamål. Hyllor och inventarier måste i allt väsentligt nyanskaffas. Härtill kommer också en betydande merkostnad för personal bl. a. på grund av ett ökat behov för budskickning. Under ombyggnaden och överflyttningen måste givetvis personal friställas för att ägna sig åt dessa frågor.

Styrelsen säger sig slutligen vilja understryka behovet av ytterligare utredning, varvid också alternativa möjligheter att för riksdagens räkning använda de avsedda lokalerna skulle provas.

I den till biblioteksstyrelsens yttrande fogade skrivelse, som ingivits till styrelsen av *föreståndaren för riksdagens upplysningstjänst* på den där verksamma personalens vägnar, erinras först om den redogörelse som tidigare under året lämnats beträffande upplysningstjänstens arbetsformer (BoU:s utl. nr 48, s. 12 ff.).

Härav framgår bl. a. att upplysningstjänsten verkar i största utsträckning under personlig kontakt med riksdagens ledamöter, som ju utgör dess huvudsakliga avnämare. Under riksdagssessionerna lämnas informationsuppdragen övervägande vid besök av ledamöterna i upplysningstjänstens mottagningsrum, varvid samtalsvis frågeställningen mer eller mindre ingående dryftas och en värdefull precisering av arbetsuppgiften till enlighet med frågeställarens informationsbehov uppnås. I detta sammanhang överlämnas ofta privatbrev och andra konfidentiella handlingar till upplysningstjänsten till ledning för dess bedömningar och den mottagande tjänstemannen har å sin sida möjlighet att preliminärt tillhandahålla eller förevisa informationsmaterial. Icke så sällan ger det fortsatta arbetet med en informationsuppgift anledning till förnyade sammanträffanden.

På grundval av de erfarenheter som gjorts i upplysningstjänstens arbete kan det, uttalar föreståndaren, konstateras att förmågan att leverera väsentlig och korrekt information samt de personliga samtalen med uppdragsgivarna varit av största betydelse för dess effektivitet. Man torde även, säges det, våga påstå, att de täta personliga kontakterna mellan ledamöterna och upplysningstjänstens personal i hög grad bidragit till att skapa insikt hos de förra om upplysningstjänstens servicemöjligheter och därmed varit en av de utslagsgivande faktorerna bakom den under senare år snabbt växande uppdragsfrekvensen. Härefter anföres följande:

En materiell förutsättning för nämnda kontakter har varit att upplysningstjänstens lokaler från början legat i riksdagshuset i bekväm närhet till plenisalar, utskottslokaler och klubbrum. Det kan lätt inses, att, om detta gynnsamma förhållande bringas att upphöra genom att upplysningstjänsten flyttas i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag, ledamöternas

besök kommer att starkt försvåras, då de icke så som tidigare kan härför utnyttja lediga stunder i riksdagsarbetet. Upplysningspersonalens möjligheter att kompensera detta bortfall av personliga kontakter genom egna initiativ är av naturliga skäl begränsade och är förenade med förlust av dyrbar arbetstid. Kommunikering per telefon och brev som då i ökad utsträckning måste tillgripas kan icke tillfredsställande ersätta ett personligt sammanträffande.

En annan fördel med belägenheten av upplysningstjänstens nuvarande lokaler är att informationsmaterial, som omgående behövs för t. ex. en kammardebatt eller ett utskottssammanträde, kan tillhandahållas vederbörande beställare praktiskt taget omedelbart sedan det införskaffats eller färdigställt. I upplysningstjänstens arbete ges nästan dagligen tillfälle att konstatera den vitala betydelsen av snabb expedition. Även i detta avseende skulle givetvis en bortflyttning från riksdagshuset innebära försämrade arbetsförhållanden, som direkt och påtagligt främst drabbar riksdagens ledamöter.

Av det ovan sagda torde framgå, att ett genomförande av riksgäldsfullmäktiges förslag i fråga om upplysningstjänstens lokalisering skulle medföra högst betydande försämring av dess servicemöjligheter. Detta omdöme gäller i huvudsak även om bortflyttningen — vilket i så fall blir ofrånkomligt — kombineras med att låta upplysningstjänsten i fortsättningen representeras i riksdagshuset av en mindre arbetsgrupp för uppdragsmottagning och snabbinformation. Det bör nämligen starkt understrykas att upplysningstjänstens personal fungerar som ett arbetslag, vars produktion i hög grad är beroende av ständiga inbördes kontakter och intim samverkan mellan de olika medlemmarna. En lokal uppsplittring måste oavsett alla tekniska hjälpmedel verka hämmande på smidigheten i rådande arbetsformer och göra verksamheten svåröverskådlig, icke minst för dess ledare, samtidigt som den kräver utökad arbetskraft. Därtill kommer, att för en till riksdagshuset detacherad arbetsgrupp på 3—4 personer (inklusive skriv- och/eller vaktmästarhjälp) kräves lokaler på 2—3 rum. Det kan under sådana förhållanden starkt ifrågasättas om den obetydliga nettovinsten av upplysningstjänstens utflyttning i form av några få arbetsplatser för enskilda riksdagsledamöter verkligen uppväger den förlust som härigenom drabbar ledamöterna i gemen.

Föreståndaren för upplysningstjänsten uppftar därefter frågan om sambandet mellan upplysningstjänsten och biblioteksverksamheten i övrigt.

Motivet till det icke förut officiellt framförda förslaget om bortflyttning från riksdagshuset av *riksdagsbiblioteket* synes — vid sidan av härigenom uppnådd utrymmesvinst — vara att få användning för den stora bankhallen i kvarteret Vinstocken. »Denna mycket stora och svårutnyttjade rumsenhet» anses erbjuda »ur bibliotekssynpunkt förstklassiga lokaler». Att *riksdagens upplysningstjänst*, som icke beröres av denna argumentering, även medtagits bland utflyttningsobjekten synes främst bero på att biblioteket och upplysningstjänsten förutsatts ha så nära samband med varandra att det icke syntas praktiskt att lokalmässigt skilja dem åt.

Det är riktigt att i dagens läge den bekväma tillgången till bibliotekets samlingar är synnerligen värdefull för upplysningstjänsten, som därigenom i stor utsträckning får sin dokumentation underlättad. Detta är ett starkt motiv för att så nära lokal kontakt som möjligt bibehålles mellan bibliote-

ket och upplysningstjänsten, vilket, under förutsättning att den senare icke bortflyttas, bör innebära att *båda* stannar i huvudsak i sina nuvarande lokaler i riksdagshuset. Då dessa omfattar ca 15 potentiella, till arbetsplatser användbara rumsenheter — riksgäldsfullmäktiges siffra, ett 20-tal, synes överdriven — reduceras härigenom den enligt fullmäktiges framställning i första omgången förutsedda ökningen av antalet arbetsrum för riksdagsledamöterna från ca 90 till ca 75. Eventuell mindre utvidgning av lokalerna under den närmaste tiden skulle ej nämnvärt ändra dessa proportioner.

Om man vid avvägningen mellan de olika anspråken på utrymme i riksdagshuset ändå skulle stanna för att låta riksdagsbiblioteket lämna plats för som mera angelägna ansedda lokalbehov, kan detta icke få avgörande betydelse för lösningen av upplysningstjänstens lokalfråga. Skälen för att bibehålla upplysningstjänstens lokala förbindelse med riksdagsledamöternas vanligaste uppehållsplatser är så starka, att betänkligheterna mot att lokalt skilja biblioteket och upplysningstjänsten åt i sådant fall måste vika. För att separationen icke skall få alltför ogynnsamma återverkningar på upplysningstjänstens effektivitet förutsättes dock därvid dels att en biblioteksexpedition blir kvar i riksdagshuset med uppgift att bl. a. förmedla upplysningstjänstens kontakter med bibliotekets huvuddel, dels att ett omfattande och speciellt med hänsyn till riksdagens och upplysningstjänstens behov sammansatt referensbibliotek inrättas i anslutning till upplysningstjänsten, vilket lämpligen kan i sig upptaga ledamöternas nuvarande handbibliotek. En dylik lösning, som icke har nödvändigt sammanhang med det slutliga ställningstagandet till det vilande förslaget om partiell administrativ separation av biblioteket och upplysningstjänsten, skulle, om upplysningstjänsten erhåller visst ytterligare utrymme (motiverat med nu rådande trångboddhet) och referensbibliotekets samt biblioteksexpeditionens lokalbehov togs med i beräkningen, innebära en reduktion med ca 8 ledamotsrum i jämförelse med riksgäldsfullmäktiges förslag.

En variant av nyss nämnda lösning vore att upplysningstjänsten — samtidigt som riksdagsbiblioteket övertar lokaler i kvarteret Vinstocken — flyttar till Rosenbadsfastigheten och lokalmässigt anslutes till de där inrättade ledamotsrummen. Med hänsyn till att möjligheterna till kontakt med ledamöterna, särskilt under plenidagar, därvid blir färre och framför allt dokumentationsresurserna kraftigt försämrade utan att ledamöternas samlade arbetsrumsbehov blir bättre tillgodosett kan dock denna utväg icke förordas.

Avslutningsvis anföres, att upplysningstjänstens personal inlägger en bestämd protest mot kvaliteten av de lokaler som uppgivits vara avsedda för dess räkning. Belägna i byggnadens bottenvåning — för övrigt så långt bort som möjligt från såväl riksdagshuset som Rosenbadskvarteret — ligger de delvis, säger upplysningstjänstens föreståndare, under gatunivån, kräver därför ständig artificiell belysning och är starkt utsatta för gatabuller och avgasimmission. Som stöd för denna bedömning hänvisas till vad yrkesinspektören i första distriktet yttrar i ett på begäran lämnat meddelande efter inspektion den 18 november 1965 av »lokalen i bottenvåningen delvis under gatuplanet vid Jakobsgatan i Skandinaviska bankens hus». Yrkesinspektören anför:

Lokalen som hittills nyttjats såsom expeditionslokal är nu avsedd att med försänkt tak avgränsas i ett antal kontorsrum för permanenta arbetsplatser. Yrkesinspektören anser att detta är synnerligen olämpligt med hänsyn till den störande inverkan av gatubuller och eventuellt inträngande avgaser från bilar. Yrkesinspektören motsätter sig därför förslaget utförande och anser att lokalen ej går att dela upp på detta sätt och därför kan användas endast såsom expeditionslokal (vaktmästeri eller dylikt med icke permanenta arbetsplatser).

Riksdagens organisationsutredning meddelar, att den i samband med sina överväganden rörande riksdagens förvaltningsorganisation även prövat frågan om riksdagsbibliotekets och riksdagens upplysningstjänsts ställning i organisatoriskt hänseende och därmed sammanhängande förhållanden. Utredningen är inte f. n. beredd att redovisa något slutligt ståndpunkts-tagande i denna fråga. Från utredningens sida är emellertid intet att erinra mot att lokalfrågan för riksdagsbiblioteket löses på sätt riksgäldsfullmäktige förordat. En dylik lösning skulle ej föregripa ett kommande ställningstagande i organisationsfrågan från utredningens sida. Vad däremot angår upplysningstjänsten anser utredningen att denna alltjämt bör beredas lokaler inom riksdagshuset.

Nordiska rådets svenska delegation lämnar först följande redogörelse för sina nuvarande lokalförhållanden:

Nordiska rådets svenska delegation disponerar för närvarande i riksdagshuset 6 rum samt ett korridorlut, vilket avgränsats till skrivrum, dvs. tillhoppa 7 rumsenheter — sålunda ej 8 enheter såsom angives i fullmäktiges framställning — jämte vissa lagerutrymmen. Då fullmäktige förutsatt att delegationen även efter en utflyttning skall disponera ett rum i riksdagshuset, utgör den omedelbara vinsten av en bortflyttning av delegationen högst 6 rumsenheter jämte de lagerutrymmen, som kan friställas.

Delegationen har för närvarande anställda 3 befattningshavare i lönegrad A 23 eller högre lönegrad, 1 befattningshavare för arkiv och kassa, 3 befattningshavare inom skrivsektionen och 3 befattningshavare inom expeditionen. Dessutom har av Nordiska rådets gemensamma personal till Stockholm förlagts en redaktör och en utskottssekreterare, för vilka delegationen har att hålla arbetslokaler. Rumsbehovet för denna personal utgör tillhoppa 9 rumsenheter. Att delegationen hittills kunnat nöja sig med 7 enheter, beror på att en av de båda förste byråsekreterarna är halvtidsanställd och kunnat utnyttja sitt arbetsrum på den andra arbetsplatsen även för sitt arbete för delegationen samt att en befattningshavare utför sitt arbete i hemmet.

Utöver de lokaliteter, som nu omförmäls, har delegationen i anslutning till rådets årliga sessioner behov av ytterligare utrymme i anledning av den intensifiering av verksamheten och den utökning av personalen med tillfälligt anställda som då äger rum. Då sessionerna vanligen hålles i början av februari, har det varit möjligt att i riksdagshuset från höstsessionens slut i mitten av december till sessionen i början av februari tillfälligtvis bruka olika under denna tid ej begagnade utrymmen i riksdagshuset till täckande av dessa behov. Under denna tid utnyttjas nämligen riksdagshuset fullt ut egentligen endast under några dagar omedelbart före

den allmänna motionstidens slut och under remissdebatten, vilka båda händelser brukar sammanfalla. Självfallet har delegationen dessa få dagar kunnat anpassa sin verksamhet till de speciella förhållanden, som då råder i riksdagshuset.

Även i övrigt har delegationen på olika sätt under hela året kunnat dra nytta av den stora reservkapacitet, som riksdagshuset inrymmer därigenom, att dess utrymmen måst dimensioneras för en relativt kortvarig toppbelastning. Under den sammanlagt långa tid, dels mellan riksdagarna, dels i början och slutet av varje vecka under riksdagstid, då riksdagshuset är lågt utnyttjat, har delegationen kunnat för olika tillfälliga behov bruka tomma lokaler i huset. Det har inneburit en mycket stor förmån för delegationen som ett av de få året runt heltidsarbetande organen i riksdagshuset att få dra nytta av denna husets reservkapacitet.

Tillgång till sammanträdeslokaler, såväl för delegationens egen räkning som för rådets del framför allt för de utskottsmöten, som hålles i Stockholm, har delegationen också haft i riksdagshuset. För detta ändamål har kunnat begagnas främst utrikesutskottets plenisal.

Delegationen redovisar vidare sina tidigare ställningstaganden till förslag om lokalförändringar.

I anledning av uttalanden av bankoutskottet har riksgäldsfullmäktige eftersträvat att finna nya lokaler för delegationen. Under det senaste året har detta arbete fört därhän att fullmäktige erbjudit delegationen två olika alternativ till lösning av delegationens lokalbehov vid en utflyttning ur riksdagshuset, nämligen dels i Preissiska huset vid Drottninggatan 36 i lokaler, tidigare disponerade av länsstyrelsen i Stockholms län, dels i de nu aktuella kontorslägenheterna vid Jungfrugatan 15.

Vad gäller den förstnämnda lägenheten vid Drottninggatan innehåller den med nuvarande rumsindelning 11 delvis små, delvis större rumsenheter, vilka i och för sig skulle täcka behovet av rumsenheter. Lagerutrymmena i lägenheten torde däremot vara otillräckliga för delegationens behov. Sammanträdeslokal kan ordnas för mindre möten inom lägenheten, dock ej för utskottsmöten o. dyl. Till detta förslag har delegationen icke ansett sig kunna taga någon definitiv ställning. Ärendet har bordlagts av delegationens arbetsutskott, då besked ej kunnat erhållas om huruvida huset skall rivras eller ej. I den arkitekttävlan, som utlysts för områdets planering, ingår som alternativ såväl att huset skall rivras som att det skall kvarstå. Lokalerna, som senast till stor del använts som lager för byggnadsstyrelsens ritningar, befinner sig i ett sådant skick, att relativt omfattande reparationer är nödvändiga för att de skall kunna begagnas av delegationen. Några sådana reparationer har delegationen förutsatt ej komma i fråga, med mindre det blir bestämt att huset skall stå kvar. Lokalerna är också mindre ändamålsenliga med hänsyn till avståndet till riksdagshuset. Någon tillfredsställande lösning av lokalfrågan erbjuder sålunda förslaget icke heller i och för sig.

Delegationen har sedermera innevarande höst erbjudits lokaler i huset Jungfrugatan 15. Dessa lokaler har delegationen i ovannämnda skrivelse till riksgäldsdirektionen, som i avskrift bilagts fullmäktiges framställning till bankoutskottet, förklarat vara ej tjänliga för delegationens bruk.

Av de skäl som föranlett delegationen att avstyrka en flyttning till lokalerna vid Jungfrugatan behandlas först dessas belägenhet.

Lokalernas avstånd från riksdagshuset är beräknat i gångtid till cirka 20 minuter. Vid vissa tider på dygnet tar förflyttningen, även om motorfordon brukas, på grund av trafiktätheten avsevärd tid i anspråk.

Nordiska rådet är uppbyggt som ett i främsta rummet parlamentariskt organ. Dess av parlamenten ur de egna leden valda medlemmar bildar stommen i rådet och i rådets arbete. Sekretariatet utgör främst nationella serviceorgan till rådsmedlemmarna men verkar samtidigt som planläggningsorgan för rådets totala arbete. De har emellertid inga egentliga egna beslutsfunktioner utan är i hela sitt arbete beroende av nära kontakter med de parlamentsvalda rådsmedlemmarna. Helt följdriktigt har också i alla de fem nordiska länderna sekretariatet inhysts i respektive länders parlamentsbyggnad.

Vid en utflyttning av delegationen till Jungfrugatan kan de för arbetet nödvändiga kontakterna mellan medlemmar och sekretariat ej upprätthållas. Den kontakt, som nu består i att medlemmarna i olika ärenden uppsöker sekretariatet, kommer i stort sett att helt upphöra. Det blir i stället tjänstemännens sak att söka upp medlemmarna i riksdagshuset. Denna form för kontakt blir under de förutsatta förhållandena synnerligen tidsödande och kan icke bli helt effektiv. Avstånden kommer att leda till ett spill av arbetstid, som allvarligt nedsätter delegationens möjligheter att fullgöra sina uppgifter på avsett vis.

Ytterligare personal måste enligt delegationens uppfattning anställas, om nuvarande arbetsintensitet skall kunna vidmakthållas efter en flyttning till Östermalm. Här om anföres:

Flertalet tjänstemän utom skrivsektionen måste avsätta betydande del av sin arbetstid för att i riksdagshuset och annorstädes söka kontakt med medlemmarna. Den utökning av personalen, som härigenom bleve behövlig, kan dock ej genomföras, då ev. nyanställda ej kan beredas arbetsplats. De båda lägenheterna vid Jungfrugatan rymmer ej ens alla nu anställda.

Delegationen anser vidare, att de erbjudna lokalerna är otillräckliga.

I den tidigare omförmälda skrivelsen till riksgäldsdirektören har delegationen angivit att de 7 rumsenheter, avsedda för mänsklig arbetskraft, som lägenheterna vid Jungfrugatan tillsammans innehåller, i och för sig motsvarar de 7 rumsenheter, vilka delegationen för närvarande disponerar i riksdagshuset och sålunda borde täcka samma behov. — — Kansliets placering i Jungfrugatan kommer emellertid att, som redan nämnts, nödvändiggöra personalökningar. Därtill kommer att den nu halvtidstjänstgörande på annat håll arbetande förste byråsekreteraren måste ges heltidstjänst hos delegationen, hos vilken han då behöver ett arbetsrum. Även om hans deltidstjänst skulle fortsätta, måste han ha ett arbetsrum hos kansliet på grund av det långa avståndet till den andra arbetsplatsen.

Ytterligare en tjänsteman blir erforderlig inom expeditionen för budskickning. Expeditionslokalen skall redan nu inrymma tre tjänstemän. Att där placera ytterligare en person blir vanskligt.

Delegationen förlorar vid en utflyttning till Jungfrugatan de för arbetets bedrivande nu oundgängligen erforderliga möjligheterna, att vid toppbelastning tillfälligt utnyttja sådana riksdagens lokaler i riksdagshuset, som då kan tagas i anspråk. Delegationen kommer ej att kunna lösa arbetsuppgifterna under toppbelastning utan tillgång till dylika reservlokaler. — — —

Allvarligt är att fortsatt utveckling av verksamheten omöjliggöres. Det nordiska samarbetet befinner sig för närvarande i en expansiv fas. Det kan därför förutses, att delegationens lokalbehov kommer att ökas, bl. a. för rådets gemensamma organ, vilka för närvarande är underdimensionerade. Genom att nu flytta in i lägenheterna vid Jungfrugatan, avskär sig delegationen redan från början från varje möjlighet att tillgodose de utvidgningsbehov, som klart kan förutses.

Därefter diskuterar delegationen de övriga alternativ till lösning av lokalfrågan, som enligt dess mening borde prövas. I detta avseende uttalar delegationen följande.

Enligt delegationens enhälliga uppfattning vore det ur rådets synpunkt klart fördelaktigaste alternativet att delegationen kunde kvarstanna i riksdagshuset. Kontakterna mellan medlemmar och kansli skulle då förlöpa utan svårigheter även i fortsättningen. De betydande fördelar, som det för kansliet innebär att ha tillgång till all den service och de extra utrymmen, som tillhandahålles i riksdagshuset, har förut framhållits. Emellertid torde tidigare ställningstaganden vara att tolka så, att riksdagen vid en avvägning mellan delegationens intresse att kvarbliva i riksdagshuset och riksdagsmännens behov av arbetsrum uttalat sig för att delegationens intressen bör stå tillbaka. Med hänsyn härtill vill delegationen ej motsätta sig en utflyttning ur riksdagshuset. En förutsättning är emellertid därvidlag, att utflyttningen genomföres på sådant sätt, att delegationen blir i stånd att fortsätta och utveckla sin verksamhet i enlighet med de åtaganden Sverige gjort, då riksdag och regering antagit stadgan för Nordiska rådet och ratificerat den nordiska samarbetsöverenskommelsen av 1962.

På grund av de skäl, som ovan utvecklat, är det av största vikt att delegationen, om den ej kan kvarbliva i riksdagshuset, erhåller lokaler i riksdagshusets omedelbara grannskap. Vid en förläggning på annat håll kommer delegationens verksamhet att i hög grad försvåras.

Två alternativ erbjuder sig därvidlag i främsta rummet, nämligen Rosenbad och kv. Vinstocken. Båda synes ur delegationens synpunkt acceptabla, förutsatt att delegationen får disponera ett rum i riksdagshuset för kontakt med medlemmarna under pleni- och utskotts dagar.

Vad gäller Rosenbad synes rimligt, att delegationen gives företräde framför vissa andra myndighetsorgan. Inom de departement, som nu disponerar lokaler i Rosenbad, finns sannolikt utredningsenheter e. l., som utan större men för verksamheten skulle kunna placeras i lägenheterna vid Jungfrugatan. En omprövning av prioriteringen rörande utrymmena i Rosenbad synes därför böra ske.

Efter att ha berört vissa ytterligare alternativ till placering av delegationen, bl. a. viss del av de för riksdagsbiblioteket föreslagna lokalerna i kvarteret Vinstocken, uttalar delegationen:

Om intet av de nu angivna alternativen visar sig genomförligt och om icke heller andra godtagbara lokaler kan anskaffas, måste delegationen hemställa att få tillsvidare kvarbliva i riksdagshuset i avbidan på lokalfrågans lösning.

I riksgäldsfullmäktiges framställning framskyntar, att lokalproblemen på längre sikt ter sig mindre svårbemästrade, om icke förr så när riksbankshuset frigöres. I den nya situation som då inträder bör utrymme beräknas för delegationen i ett utvidgat riksdagshus.

Med anledning av att riksgäldsfullmäktige föreslagit en omedelbar avflyttning av delegationen framhåller denna, att den inte kan — utan att rådets förestående fjortonde session, som tager sin början den 28 januari 1966, äventyras — avflytta mitt under pågående slutförberedelser för denna. Erfarenhetsmässigt är, säger delegationen, tiden just före en rådssession den mest ansträngda. Personalen kan icke utan eftersättande av de egentliga arbetsuppgifterna under denna tid tillika ägna sig åt flyttningsbestyr. Först efter sessionens slut i februari 1966 kan en förflyttning av delegationens kansli av arbetsmässiga skäl komma i fråga.

Utskottet har berett kanslichefen hos Nordiska rådets svenska delegation tillfälle att i en muntlig föredragning inför utskottet redovisa vissa kompletterande synpunkter utöver dem som anförts i delegationens skrivelser i ämnet.

Riksdagens organisationsutredning upplyser om att inom utredningen pågår överväganden i syfte att överflytta handläggningen av ärenden rörande riksdagens lokaler från riksgäldsfullmäktige till annat riksdagens organ. Denna upplysning torde i och för sig icke, säger utredningen, påverka ställningstagandet till frågan om de åtgärder som anses nu böra igångsättas med omedelbar verkan. Sett på längre sikt anses emellertid ett par särskilda frågor böra beaktas. Den ena avser behovet av lokaler för riksdagens egna organ, vilket behov kan komma att påverkas av ett realiserande av utredningens förslag. Den andra frågan berör riksgäldsfullmäktiges förslag om att riksdagen skulle besluta tillsätta en kommitté för fortlöpande beredning och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor. Organisationsutredningen anser att sistnämnda fråga bör anstå i avvaktan på ställningstagandet till utredningens kommande förslag.

Utredningen har från sina utgångspunkter ej funnit anledning till erinran mot att riksdagens revisorer och deras kansli samt Nordiska rådets svenska delegations kansli bereds lokaler utom riksdagshuset.

I övrigt har framställningen inte föranlett annat uttalande från organisationsutredningens sida än att utredningen understryker riksgäldsfullmäktiges uppfattning att någon utflyttning av utskotten till lokal utanför riksdagshuset ej bör ske.

Utskottet. Riksdagen beslöt i maj 1965 på hemställan av bankoutskottet (utl. nr 36) att ge riksgäldsfullmäktige i uppdrag att pröva olika möjligheter att tillfredsställande lösa riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga. Beslutet föranleddes av motioner om vissa åtgärder i syfte att förbättra arbetsförhållandena inom riksdagen. I samband med detta ärendes behandling aktualiserades frågan om dispositionen av kvarteret Vinstocken vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm, vilken fastighet skulle övergå i kronans ägo och avsågs delvis bli utnyttjad för riksdagens räkning. I riksgäldsfullmäktiges uppdrag ingick att särskilt bevaka riksdagens intressen med avseende på

2* — *Bihang till riksdagens protokoll 1965. 8 saml. Nr 62*

kvarteret Vinstocken. Fullmäktiges uppgift förväntades till väsentliga delar kunna lösas snabbt, så att förslag kunde framläggas till höstsessionen av årets riksdag.

När fullmäktiges förslag nu föreligger, vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över det konstruktiva sätt på vilket frågan angripits. Den väsentliga höjning av antalet för riksdagsledamöterna tillgängliga arbetsrum som nu blir möjlig innebär ett stort steg i riktning mot de mera gynnsamma arbetsvillkor som en stark opinion inom och utom riksdagen funnit erforderliga för riksdagsledamöternas del.

En huvudfråga vid de överväganden som fullmäktige haft att företaga har varit huruvida behovet av ett ökat antal arbetsrum skall tillgodoses i första hand inom riksdagshuset, vilket förutsätter radikala åtgärder i fråga om utflyttning av institutioner som nu är förlagda dit, eller utanför riksdagshuset, med de nackdelar detta medför för dem som skall utnyttja arbetsrummen. Fullmäktige har stannat vid att föreslå en mera begränsad utflyttning, avseende organ som bedömts ha en mindre central betydelse för riksdagens verksamhet. Av de nytillkommande arbetsrummen blir alltså blott en mindre del förlagda till riksdagshuset. Utskottet kan i det väsentliga ansluta sig till de värderingar som blivit utslagsgivande för fullmäktige; vissa undantag härvidlag redovisar utskottet i det följande.

En stor förtjänst hos fullmäktiges förslag är att det erbjuder riksdagsledamöterna ett antal arbetsrum, som ehuru belägna utanför riksdagshuset kan nås från detta på kortare tid och mera bekvämt än rum i kvarteret Vinstocken. Fullmäktige har nämligen lyckats träffa överenskommelse om att riksdagen skall få överta de lokaler som utrikesdepartementet och handelsdepartementet för närvarande disponerar i kvarteret Rosenbad vid Ström-gatan, mot att departementen i stället får överta utrymmen i kvarteret Vinstocken. De rum som kommer att stå till riksdagsledamöternas förfogande i Rosenbad synes till stor del vara av god klass. Utskottet finner det gjorda arrangemanget välmotiverat och anser att riksdagen på detta sätt indirekt drar god nytta utav förvärvet av kvarteret Vinstocken. Tyvärr kommer den första delen av de nya rummen i kvarteret Rosenbad, ett sextiotal, icke att kunna tagas i anspråk förrän tidigast hösten 1966 och återstoden, omkring 150, icke förrän flera år senare; någon lösning som snabbare ger ett väsentligt lokaltillskott torde dock knappast kunna åstadkommas.

Den begränsade utflyttning från riksdagshuset, som skulle komma till stånd, avser enligt förslaget riksdagens revisorer, riksdagsbiblioteket, inklusive riksdagens upplysningstjänst, och Nordiska rådets svenska delegation. Av dessa har revisorerna accepterat de nya lokaler som erbjudits, belägna i samma fastighet i kvarteret Rosenbad där riksgäldskontoret är inrymt. Utskottet tillstyrker att denna flyttning genomföres. Till frågan om en av flyttningen föranledd ändring i revisorernas instruktion återkommer utskottet i sitt memorial nr 63.

Riksdagsbiblioteket jämte upplysningstjänsten föreslås av fullmäktige skola förläggas till kvarteret Vinstocken och där inrymmas i stora bankhallen jämte angränsande lokaler, bl. a. valvsutrymmen. Bibliotekets styrelse motsätter sig emellertid den föreslagna flyttningen. Ett av huvudargumenten är därvid, att biblioteket på detta sätt skulle få avsevärt minskade förutsättningar att, bl. a. genom upplysningstjänsten, tillgodose riksdagsledamöternas informationsbehov.

Upplysningstjänstens betydelse för riksdagsarbetet har utskottet upprepade gånger haft anledning att understryka. En avsevärd utbyggnad av dess resurser har också under de senaste åren på utskottets hemställen beslutats av riksdagen. Upplysningstjänstens arbetsvillkor torde därför i detta sammanhang förtjäna att noga beaktas. Även om man för att kunna bereda riksdagsledamöterna ytterligare arbetsrum i riksdagshuset tvingas kraftigt inskränka antalet organ som alltjämt kan få vara förlagda dit, talar enligt utskottets mening övervägande skäl för att man låter upplysningstjänsten kvarstanna i riksdagshuset. Riksdagens organisationsutredning, som har att pröva bl. a. upplysningstjänstens organisation, har i sitt remissyttrande uttalat önskemål i denna riktning.

Den nära samhörigheten mellan upplysningstjänsten och biblioteket i övrigt — vilken betonats vid de tillfällen då riksdagen haft att taga ställning till frågor om upplysningstjänstens organisation och resurser — anföres av biblioteksstyrelsen som ett viktigt motiv för att låta institutionen i dess helhet kvarstanna i riksdagshuset. Utskottet finner dock anledning att — utan att taga ställning till om en gemensam placering är nödvändig — särskilt beröra hur saken ter sig med hänsyn till den egentliga biblioteksverksamheten. Det synes då uppenbart, att en utflyttning får vittgående verkningar även för denna. Åtskilliga praktiska problem kan väntas uppstå, och kostnaderna för ombyggnad och inredning av de nya lokalerna torde bli betydande. Den utredning som fullmäktige kunnat verkställa på den korta tid som stått till förfogande utgör enligt utskottets mening ett väl knapphändigt underlag för ett omedelbart beslut i frågan om bibliotekets placering. Utskottet vill härvidlag också hänvisa till de synpunkter på utredningen som biblioteksstyrelsen anfört. Även om det givetvis är angeläget att snabbt vinna klarhet om såväl lokaltillgången i riksdagshuset som användningen av bankhallen och valvsutrymmena i kvarteret Vinstocken, finner utskottet det av här redovisade skäl vara nödvändigt med en viss kompletterande utredning, som klarare belyser de praktiska och kostnadsmäßiga konsekvenserna av bibliotekets föreslagna flyttning till kvarteret Vinstocken. Med hänsyn till att vissa för biblioteket avsedda valvsutrymmen under ytterligare inemot ett år disponeras av Skandinaviska banken, bör det enligt utskottets mening vara möjligt att låta beslutet föregås av en sådan utredning. Det torde böra uppdragas åt riksgäldsfullmäktige att svara för denna utredning, vilken bör verkställas så skyndsamt att riksdagen kan

fatta erforderliga beslut på ett mycket tidigt stadium av nästa års vårsession. Utskottet förutsätter, att riksdagsbibliotekets ledning lämnar det bistånd vid denna utredning som påkallas av fullmäktige. Givetvis bör också utomstående biblioteksteknisk expertis kunna anlitas. I detta sammanhang vill utskottet till sist konstatera, att det vid den slutliga bedömningen av frågan om en flyttning av riksdagsbiblioteket torde böra beaktas, att det kan komma att visa sig lämpligt att förlägga biblioteket till det nuvarande riksbankshuset, när detta — enligt vad som nu synes sannolikt från år 1973 — ställes till riksdagens förfogande.

Nordiska rådets svenska delegation har inte ställt sig helt avvisande till att lämna riksdagshuset men däremot motsatt sig en flyttning till de lokaler i huset Jungfrugatan 15 på Östermalm som anvisats av riksgäldsfullmäktige. Utskottet delar delegationens uppfattning att en förläggning närmare riksdagshuset skulle vara önskvärd för delegationens del. Utskottet föreslår därför, att fullmäktige får i uppdrag att göra ytterligare försök att åstadkomma en sådan lösning. Den nämnda kontorsvåningen Jungfrugatan 15, till vilken fullmäktige under alla omständigheter bör bemyndigas att skaffa sig tillgång genom tecknande av bostadsrätt för riksdagens räkning, torde därvid kunna användas som bytesobjekt. För den händelse fullmäktige icke inom rimlig tid skulle lyckas lösa delegationens lokalfråga efter här angivna riktlinjer, synes delegationen emellertid få acceptera den föreslagna förläggningen till Jungfrugatan.

Ett spörsmål av stor betydelse är vilka principer som skall användas för fördelningen bland riksdagsledamöterna av de rum och arbetsplatser som kommer att stå till förfogande i riksdagshuset och i kvarteret Rosenbad. Efter hörande av de fyra största riksdagspartierna föreslår fullmäktige, att fördelningen skall ske genom partigruppernas egen försorg. Utskottet ansluter sig till denna tanke och förutsätter att på fullmäktiges initiativ en överenskommelse mellan de berörda kan komma till stånd. Givetvis bör möjligheten att undantaga vissa rum för allmänt begagnande också stå öppen.

I här förevarande sammanhang bör också ägnas uppmärksamhet åt de lokalproblem som kan uppstå för partigruppernas kanslier, när de nu, sedan riksdagen på grundval av bankoutskottets utlåtande nr 54 beslutat om statsbidrag för ändamålet, kan väsentligt utökas. Uppenbarligen saknar riksdagen möjlighet att utanför det rumsbestånd vars fördelning fullmäktige behandlar tillhandahålla lokaler åt gruppkanslierna. Utskottet finner det därför rimligt och lämpligt, att partigrupperna äger efter eget gottfinnande disponera dem tilldelade utrymmen i riksdagshuset och kvarteret Rosenbad även för gruppkansliernas behov. Det synes inte uteslutet, att en förläggning av gruppkanslierna helt eller delvis till kvarteret Rosenbad skulle kunna innebära en i många hänseenden rationell lösning och medföra ett bättre utnyttjande av de delvis mycket rymliga rumsenheterna där

än om ifrågavarande lokaler uteslutande disponeras som ledamotsrum.

Slutligen vill utskottet beröra det av fullmäktige väckta förslaget om en kommitté för fortlöpande beredning och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor. I likhet med riksdagens organisationsutredning anser utskottet att frågan om en sådan kommitté bör vila i avvaktan på ställningstagandet till utredningens inom en ganska nära framtid väntade förslag. Samtidigt som utskottet föreslår ett uppskov med beslut om hur det organ skall vara sammansatt som skall ägna sig åt riksdagens lokalfrågor vill utskottet understryka, att den nämnda arbetsuppgiften ter sig synnerligen angelägen. Bland de projekt rörande ny-, till- och ombyggnad av riksdagshuset som i olika sammanhang framförts vill utskottet här blott erinra om det förslag till åstadkommande av arbetsrum i omedelbar anslutning till riksdagshuset, som berördes i andra kammarens debatt den 26 maj i år i anledning av utskottets utlåtande nr 36. Åtskilliga andra, såväl mera som mindre vittsyftande idéer torde även förtjäna beaktande.

Aberopande vad som här anförts **hemställer utskottet,**

att riksdagen i anledning av riksgäldsfullmäktiges förevarande framställning måtte

1. godkänna av fullmäktige i framställningen framlagda riktlinjer och förslag i fråga om anskaffande av arbetsrum för riksdagsledamöter, m. m., med de undantag som framgår av vad utskottet ovan anført,

2. uppdraga åt fullmäktige att

dels efter samråd med berörda parter vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande,

dels i enlighet med vad utskottet ovan anført verkställa kompletterande utredning rörande flyttning av riksdagsbiblioteket till kvarteret Vinstocken,

dels i enlighet med vad utskottet ovan anført söka för Nordiska rådets svenska delegation i första hand anskaffa lokaler i riksdagshusets närhet,

dels ock med anlitanade av på riksgäldsfonden tillgängliga medel förvärva kontorslokaler för riksdagens räkning genom tecknande av bostadsrätt i fastigheten Jungfrugatan 15 i Stockholm.

Stockholm den 7 december 1965

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar **Hilding, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Palm, Nils Theodor Larsson, Augustsson, Lundin och Lundberg;**

från andra kammaren: herr **Regnéll, fru Renström-Ingénäs, herrar Berglund, Franzén i Motala, Larsson i Umeå, Rask, Börjesson i Glömminge och Fridolfsson i Rödeby.**

Reservation

av herrar **Augustsson och Lundberg.**

FULLMÄKTIGE I RIKSGÄLDSKONTORET
angående riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga

Till

Riksdagens Bankoutskott

Riksdagen har på hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 36 år 1965 uppdragit åt riksgäldsfullmäktige att, med beaktande av vad utskottet i ärendet anfört, för höstsessionen av innevarande års riksdag lägga fram förslag beträffande *riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga*. Utskottet, som underströk vikten av att frågan snarast fick en tillfredsställande lösning, anförde i sammandrag följande:

Det står för utskottet klart att en slutgiltig lösning av arbetsrumsfrågan förutsätter att riksbankens nuvarande fastighet kan disponeras för riksdagens räkning. Därvid bör rimligen en omDisposition övervägas beträffande alla de lokalutrymmen som sålunda skulle stå till riksdagens förfogande, så att varje lokal användes för det ändamål som den med hänsyn till läge etc. är bäst lämpad för. Avsikten att bereda riksdagen tillgång till riksbanksfastigheten har varit bestämmande när beslut fattats att för riksbankens räkning reservera en tomt i kvarteret Fyrmörsaren norr om Brunkebergstorg. Enligt hittills föreliggande planer kan emellertid flyttningen av riksbanken ske först i början av 1970-talet.

Sedan avtal träffats om kronans förvärv av Skandinaviska bankens fastighet i kvarteret Vinstocken vid Gustaf Adolfs torg har för förvärv av och ändringsarbeten i denna fastighet anslag begärts i propositionen nr 105 där chefen för kommunikationsdepartementet uttalar att överväganden pågår om fastighetens användning och att lokaler bl. a. för riksdagens räkning i första hand synes komma i fråga.

När det gäller hur riksdagens lokalbehov kan tillgodoses genom dessa fastighetsförvärv, har skilda meningar framförts. Den ena är att riksbanken skall flyttas till den av staten inköpta bankfastigheten, varigenom det nuvarande riksbankshuset inom en nära framtid skulle bli disponibelt för riksdagen. Den andra meningen är att till fastigheten skall förläggas arbetsrum för riksdagsledamöter eller andra lokaler för riksdagens ändamål, intill dess lokaler kan beredas i det nuvarande riksbankshuset.

Beträffande riksbankens förflyttning till den inköpta bankfastigheten hade riksbankschefen inför utskottet uttalat, att ett slutligt ställningstagande till frågan om en dylik förflyttning måste föregås av en närmare teknisk utredning. Utskottet hade därefter ytterligare prövat frågan huruvida en utredning, avseende möjligheterna att förflytta riksbanken till kvarteret Vinstocken, borde verkställas, och vidare anfört bl. a. följande.

Utskottet har kommit till uppfattningen att en utredning av denna innebörd icke bör komma till stånd. Endast en nybyggnad kan enligt utskottets mening ge riksbanken tillräckligt ändamålsenliga lokaler. Utskottet av-

visar därför tanken att en förläggning av riksbanken till kvarteret Vinstocken skulle kunna bli definitiv. Mot tanken på en temporär förflyttning talar de olägenheter och kostnader som en sådan skulle medföra för riksbanken.

För att bereda riksdagen tillgång till riksbankens nuvarande byggnad bör enligt utskottets mening arbetet med den nya riksbanksbyggnaden i kvarteret Fyrmörsaren intensifieras. Om detta arbete inte blir försenat räknar utskottet med att det nuvarande riksbankshuset efter erforderlig ombyggnad skall kunna stå till riksdagens förfogande år 1973.

I avvaktan på denna tidpunkt bör temporära lösningar av arbetsrumsfrågan eftersträvas. Därvid bör särskilt uppmärksammas möjligheten att för riksdagens behov ta i anspråk lokaler i kvarteret Vinstocken. — — —

Vid planeringen av hur utrymmena i kvarteret Vinstocken skall kunna utnyttjas bör en förutsättningslös prövning ske av möjligheten att flytta olika organ från riksdagshuset. Ett uppslag som därvid bör beaktas är en förläggning av utskottens lokaler till kvarteret Vinstocken. Om samtliga utskott omplaceras, skulle i riksdagshuset praktiskt taget ett helt våningsplan och dessutom betydande delar av två andra våningsplan frigöras. Ett stort antal arbetsrum skulle kunna åstadkommas genom en uppdelning av de nuvarande utskottssalarna på mindre enheter. I detta sammanhang må nämnas att redan under hösten 1965 en begränsad förbättring av lokaltillgången i riksdagshuset torde kunna erhållas, sedan riksgäldskontoret och byggnadsstyrelsen ställt i utsikt att lokaler för riksdagens revisorer och för Nordiska rådets svenska delegation kan beredas på annat håll än i riksdagshuset.

Bankoutskottets nu återgivna uttalanden godkändes av riksdagen.

Till fullgörande av riksdagens uppdrag har riksgäldsfullmäktige låtit göra en inventering av för ifrågakvarande ändamål tänkbara lokalutrymmen utanför riksdagshuset samt föranställt om vissa byggnadstekniska utredningar i anslutning härtill och därvid i enlighet med riksdagens direktiv särskilt beaktat möjligheten att utnyttja fastigheten i kv. Vinstocken. Såsom ett alternativ har även undersökts möjligheterna att genom en omdisposition av vissa av de av statsverket för närvarande disponerade lokalutrymmena i Rosenbadsfastigheten bereda riksdagen lämpliga och välbelägna lokaler i denna fastighet. Samråd har i ärendet ägt rum med representanter för bl. a. statsdepartementen, som i enlighet med vad som närmare framgår av det följande också haft att bevaka mycket stora lokalanspråk, samt byggnadsstyrelsen ävensom i vissa frågor med utredningen om riksdagens förvaltningsorganisation, kamrarnas sekreterare, partigrupperna, riksdagsbiblioteket samt andra berörda riksdagsorgan. Byggnadsrådet Ch. Olrog har biträtt fullmäktige såsom expert.

Fullmäktige har vidare gjort en bedömning av arten och omfattningen av riksdagens lokalbehov samt, bl. a. mot bakgrunden av utskottets uttalanden, av för- och nackdelar med olika lösningar av riksdagens och dess ledamöters lokalbehov. Därvid har särskilt stått i förgrunden frågan om

återverkan på riksdagens funktioner och arbetsförhållanden vid exempelvis en utflyttning av utskotten.

Den kommitté som riksgäldsfullmäktige år 1961 tillsatte för att på riksdagens uppdrag utreda riksdagsledamöternas bostadsfråga redovisade i sitt år 1963 lämnade betänkande (se bankoutskottets utlåtande nr 29 av samma år) resultatet av en enkät bland ledamöterna, verkställd hösten 1961, för att få en bild av deras önskemål beträffande såväl bostäder som arbetsplatser för riksdagsarbetets rätta bedrivande. Enkäten visade, att 122 ledamöter ansåg sig behöva eget arbetsrum, medan 73 ledamöter önskade delat rum och 89 ledamöter ansåg arbetsplats för sporadiskt bruk vara tillräcklig. Av enkätsvaren att döma syntes föreligga ett behov av ca 200 arbetsrum inkl. rum för talmän, parti- och gruppleddare samt utskottsordförande. I samband härmed gjorde kommittén följande uttalande:

Siffran 200 torde få anses som ett minimum; troligen kommer anspråken på eget arbetsrum i framtiden att stiga väsentligt. Målsättningen bör vara att tillhandahålla varje riksdagsledamot ett eget arbetsrum vilket skulle innebära ett maximalt behov av 383 rum vid nuvarande tvåkammerssystem. En viss reducering av denna maximsiffra bör man — såsom framgår av enkäten — dock räkna med, eftersom det alltid torde finnas ett visst antal ledamöter som av olika anledningar ej har behov av eget arbetsrum i riksdagshuset.

Riksgäldsfullmäktige anslöt sig i sitt yttrande till ovannämnda målsättning. Bankoutskottet anförde:

Med hänsyn till ovissheten om ställningstagandena till författningsutredningens förslag och den därmed delvis sammanhängande osäkerheten om möjligheterna att tillgodose behoven av arbetsplatser för ledamöterna, bör man enligt utskottets mening undvika att på nuvarande stadium engagera sig i lösningar av bostads- och arbetsrumsfrågan som är kapitalkrävande och som binder framtida ställningstaganden i dessa hänseenden. Å andra sidan måste det bedömas som synnerligen otillfredsställande om inga ytterligare åtgärder skulle vidtas för att lösa ledamöternas arbetsrums- och bostadsfråga under den förhållandevis långa tid som återstår tills en mera permanent lösning kunnat genomföras på grundval av ställningstaganden till arbetsrumsfrågan. Fullmäktige bör därför uppmärksam undersöka de möjligheter som kan föreligga att lätta den besvärande situationen. I första hand torde böra ifrågakomma att överväga att genom utflyttning av riksdagsrevisorernas kansli och Nordiska rådets sekretariat utnyttja de lokaler som f. n. disponeras av dessa organ.

Utskottet gjorde icke något särskilt uttalande beträffande omfattningen av arbetsrumsbristen.

Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad bankoutskottet i ärendet förordat (rskr 394/1963).

I anslutning till bankoutskottets ovan refererade uttalande har, såsom fullmäktige tidigare redovisat till utskottet, underhandlingar med bygg-

nadsstyrelsen förts om beredande av lokaler för Nordiska rådets svenska delegation och riksdagens revisorer utanför riksdagshuset; sådana har också ställts i utsikt. Ehuru de två institutionerna ännu ej definitivt använts nya lokaler, har riksgäldsfullmäktige i föreliggande utredning likväl förutsatt att riksdagen får förfoganderätt till deras nuvarande rum i riksdagshuset — eventuellt med undantag för något rum, som kan komma att erfordras för den omedelbara kontakten mellan Nordiska rådets kansli och riksdagens ledamöter; särskild framställning härom har ingivits till fullmäktige.

De även refererade uttalandena beträffande behovet av rum torde alltså — vid sidan av bankoutskottets utlåtande i frågan till 1965 års vårriksdag — kunna vara en utgångspunkt vid försöken att lösa ledamöternas arbetsrumsfråga. Samtidigt måste härvid beaktas de behov av ökat utrymme som uppkommit eller kan förutses uppkomma inom en närliggande tid för olika organ inom riksdagshuset till följd av expanderande uppgifter. Exempel härpå utgör riksdagens upplysningstjänst, ekonomibyrån, skrivcentralen, kammar- och utskottskanslierna, press, radio och TV. Bristen på sammanträdesrum är ävenledes påtaglig för närvarande.

En inventering av de rum som för närvarande står till förfogande i riksdagshuset för ledamöterna utvisar följande:

disponibla arbetsrum i vindsvåning och bottenvåning	19
rum för partiordförande	5
utskottsordförande	12
kanslideputerades ordförande	1
talmän	6
statsråd	4
	<hr/>
	47
Härtill skulle komma:	
Nordiska rådets lokaler (ev. efter viss ombyggnad)	8
riksdagens revisorer (» » » »)	8
	<hr/>
	16
	<hr/>
	Summa 63

Härutöver må nämnas, att entresolvåningens ca 20 stenografrum kan disponeras på tider då plena ej pågår.

Riksdagens aktuella behov av lokaltillskott hänför sig, som nämnts, icke enbart till riksdagsledamöternas önskemål om väsentligt ökat antal arbetsrum; även riksdagens egen expanderande förvaltningsorganisation och vissa dess organ kräver avsevärt ökat lokalutrymme, enligt särskild utredning, tills vidare ca 30-talet rum.

Ytterligare lokalbehov kan förväntas framkomma i samband med pågående utredning om riksdagsförvaltningens organisation.

Riksgäldskontorets i samråd med representanter för byggnadsstyrelsen verkställda undersökningar, varvid även andra ytterst angelägna statliga

lokalspråk måst beaktas, gav redan på ett tidigt stadium vid handen att, även om alla för ändamålet tillgängliga resurser tages i anspråk i samband med ett lokaltillskott i kv. Vinstocken och/eller på annat håll utanför riksdagshuset, ändock inga omedelbara förutsättningar förelåg för att realisera mera vittsyftande önskemål om arbetsrum för riksdagens ledamöter. Då antalet rumsenheter, som inom det närmaste året beräknats kunna ställas till förfogande för ändamålet i och utanför riksdagshuset under alla förhållanden måste bli otillräckligt, måste en fördelning ske på ett ändamålsenligt sätt. Fullmäktige återkommer till denna fråga i det följande.

Med ledning av bankoutskottets ovan citerade uttalande vid vårsessionen i fråga om planeringen av hur utrymmena i kv. Vinstocken skulle kunna utnyttjas för riksdagens räkning har tvenne huvudalternativ ansetts böra ingående undersökas, varvid även beaktats de konsekvenser för riksdagens verksamhet i övrigt, som ett genomförande av det ena eller andra alternativet kan medföra. Alternativ I i det följande innebär, att nya lokaler utanför riksdagshuset i första hand utnyttjas för arbetsrum till ledamöter, medan enligt alternativ II utrymme för ledamöters arbetsrum så långt möjligt skulle beredas inom riksdagshuset genom utflyttning av viss riksdagens verksamhet, därvid särskilt frågan om en utflyttning av utskottsverksamhet diskuterats.

Enligt alternativ I skulle riksdagens olika organ — med de undantag som förut nämnts — vara kvar i riksdagshuset med möjlighet att vid behov i viss utsträckning expandera. För de arbetsrum, som skulle iordningställas för ledamöterna utanför riksdagshuset, erfordras, förutom möblering och inredning, vissa anordningar för service. Vakhållning måste ordnas i erforderlig utsträckning. Skrivmaskinskunnig personal bör finnas på platsen, i varje fall vid vissa tider. Läsrum med tidningar och tidskrifter bör likaledes finnas.

Ehuru nackdelen med att inte ha arbetsrummen under samma tak som övriga riksdagsfunktioner torde vara odiskutabel, torde alternativ I under vissa förutsättningar ändå innebära en tillfredsställande lösning på arbetsrumspellet. Rummen kan visserligen som regel ej nyttjas under debatter i kamrarna, men under övriga tider kan ledamöterna söka sig till desamma för arbete eller vila även om förflyttningen till och från riksdagen kan vålla olägenheter. Detta alternativ torde emellertid, för att anses helt acceptabelt, förutsätta att därjämte finnes ett antal arbetsrum i riksdagshuset tillgängliga för ledamöterna, särskilt med tanke på plenidagar. Dessa rum skulle kunna fördelas på de olika partierna, att disponeras i enlighet med deras önskemål. För att få ett rimligt utnyttjande av »annex-rummen» torde dessa i huvudsak böra ställas till förfogande på ett sådant sätt att arbetsmateriel etc. kan förvaras på rummen, d. v. s. arbetsplatsen bör på ett eller annat sätt vara personlig, eller i varje fall tilldelad visst riksdagsparti. Övriga för riksdagsarbetets behöriga gång erforderliga organ kan enligt

detta alternativ fortsätta sin verksamhet utan de komplikationer en förflyttning till plats utanför riksdagshuset måste innebära. En avgjord fördel med alternativ I är att detta skulle medföra en relativt snabb successiv lättnad i fråga om riksdagens lokalbehov utan att i alltför hög grad hindra andra lokallösningar, som i fortsättningen kan bli aktuella.

Vid bedömning av alternativ II, innebärande utflyttning från riksdagshuset av viss där förlagd verksamhet för att på så sätt bereda ledamöterna arbetsrum, har fullmäktige utgått ifrån att följande lokaler tills vidare måste bibehållas inom riksdagshuset, nämligen kamrarnas plenisalar jämte sammanbindningsbanan, klubbрум, handbibliotek, kanslier med stenografrummen och postexpedition, d. v. s. alla lokaler som nu är förlagda i huvud- och entresolvåningen, samt Stora och Lilla partilokalerna. Restaurang med kafélokaler kan heller inte nu flyttas.

Vad beträffar riksdagsbiblioteket har en utflyttning, med hänsyn inte minst till därmed förenade svårigheter av biblioteksteknisk art, ansetts böra komma till stånd endast under förutsättning att lämpliga och lämpligt belägna lokaler kan ställas till förfogande på icke alltför kort sikt. Möjligheterna att utnyttja den stora bankhallen i kv. Vinstocken för riksdagsbiblioteket och på så sätt finna en förnuftig användning av denna mycket stora och synnerligen svårutnyttjade rumsenhet, har ingående studerats, varvid förutsatts att biblioteket och upplysningstjänsten har så nära samband med varandra, att det inte torde vara praktiskt att lokalmässigt skilja dem åt. Undersökningen har visat, att bankhallen efter vissa ombyggnads- och ändringsarbeten kan erbjuda ur bibliotekssynpunkt förstklassiga lokaler med rymliga läsesalar etc. För erforderligt förrådsutrymme finns mycket stora och välhållna valvslokaler att tillgå.

Vid övervägandena om en eventuell utflyttning av riksdagsbiblioteket och upplysningstjänsten har givetvis samråd ägt rum med bibliotekets ledning. Även om denna därvid framfört betänkligheter beträffande ändamålsenligheten av en utflyttning från riksdagshuset främst ur servicesynpunkt, har dock någon egentlig invändning mot de föreslagna nya lokalerna i och för sig icke kunnat göras.

En utflyttning av biblioteket och upplysningstjänsten skulle tillgodose deras ökade utrymmesbehov och samtidigt ge ett välbehövt lokaltillskott inom riksdagshuset av ett 20-tal rum jämte förrådsutrymmen, varvid i motsvarande mån behovet av lokaler för riksdagens räkning utanför riksdagshuset skulle reduceras. Fullmäktige anser därför mycket starka skäl tala för utflyttning av riksdagsbiblioteket och upplysningstjänsten. Härvid torde dock handbiblioteket böra kvarbliva i riksdagshuset och kompletteras med bl. a. referenslitteratur samt särskilda anordningar vidtas för att underlätta ledamöternas utnyttjande av bl. a. upplysningstjänstens service.

Rumsenheter, som det möjligen kunde ifrågasättas att ha på annan plats, är partiernas förtroenderådsrum. Dessa nyttjas dock ofta under pågående

plenum; en förflyttning av dem torde därför vara olämplig. Ekonomibyrån med dess olikartade funktioner för riksdagsarbetets bedrivande kan också svårligen tänkas bli förflyttad utanför riksdagshuset. Kvar står då, bortsett från biblioteket och upplysningstjänsten, det förslag som framkommit i bankoutskottets utlåtande, nämligen att flytta utskotten till annan fastighet.

En ombyggnad av samtliga utskottsrum till rum för ledamöterna skulle, enligt vad verkställd särskild utredning visar, ge 75 å 80 rum. Skulle nu nyttjade sammanträdeslokaler också flyttas, kan man här vinna ytterligare 5 å 6 rum. Utskottsordförandena, som f. n. tillförsäkrats rum inom riksdagshuset, måste säkerligen, även om utskotten flyttas, ha kvar dessa rum; man behöver naturligtvis då också ha ett rum i utskottens omedelbara närhet. En dubbling av ordföranderummen skulle sålunda i angivna läge bli aktuell.

En utflyttning av utskotten till annan fastighet skulle med säkerhet medföra icke obetydliga administrativa problem och andra olägenheter för riksdagens organ. Från kammarsekretariatets synvinkel torde vara uppenbart, att kommunikationerna mellan dem och utskottssekreterarna kommer att försvåras. Likaså kompliceras de nödvändiga personliga kontakterna mellan utskottssekreterarna och ledamöterna i riksdagshuset och ekonomibyråns tryckeriavdelning. Även andra för riksdagsarbetet nödvändiga kontakter skulle försvåras. Förflyttningen mellan riksdagshuset och kv. Vinstocken innebär inte bara tidsmässigt olägenheter, särskilt under vintern. Utskotten, vilka skulle överflyttas med tillhörande personal och utrustning, torde kräva att en del av skrivcentralen förlägges till kv. Vinstocken. Även i övrigt måste utskottens utflyttning nödvändiggöra vissa speciella arrangemang, som delvis är svårförenliga med en rationell organisation. Skäl skulle exempelvis kunna tala för att korrekturläsningen skedde, där utskottssekreterarna befinner sig, och att alltså även denna arbetsdetalj behövde flyttas samtidigt med utskotten. Föreståndaren för riksdagstrycket har dock andra uppdrag, vilka stundom gör hans närvaro på ekonomibyrån nödvändig.

Mot en utflyttning av utskotten talar också att en sådan under alla omständigheter skulle kräva betydande och kostnadskrävande ombyggnadsarbeten såväl inom riksdagshuset som i de nya lokalerna, utan att därmed med säkerhet kunde vinnas en på sikt ändamålsenlig lösning av riksdagens lokalproblem. Det är ävenså svårt att inom en begränsad tidrymd anskaffa lokaler, som medger utflyttning av samtliga utskott, vilket ur funktionell synpunkt vore angeläget.

De invändningar, som kan göras mot en utflyttning för närvarande av utskotten till lokal utanför riksdagshuset, finner fullmäktige vara av välgående beskaffenhet. En lättnad i riksdagens aktuella lokalproblem synes därför böra sökas i alternativet med iordningställande av arbetsrum för ledamöterna utanför riksdagshuset jämte utflyttning av viss annan verksamhet från riksdagshuset. Inte minst med tanke på att nu närmast efter-

strävas en provisorisk och skyndsam lösning av frågan, med möjlighet att successivt ta i anspråk ledigblivna utrymmen, synes detta alternativ avgjort vara att föredraga.

Genom förvärvet av *kvarteret Vinstocken* har staten tillförts centralt belägna lokaler, som bör utnyttjas för att direkt eller indirekt lösa en del av riksdagens trängande lokalbehov. Då även från statsdepartementens sida anmälts behov av lokaltillskott av betydande omfattning, ca 125 rum inom det närmaste året, har tillbörlig hänsyn härtill ansetts böra tagas vid den planerade lokaldispositionen. Departementens lokalbehov har uppgivits främst sammanhänga med den förstärkning och effektivisering av arbetet inom Kungl. Maj:ts kansli, som riksdagen redan beslutat men som hittills icke kunnat realiseras på grund av lokalbrist.

I befintligt skick innehåller kv. Vinstocken ovan bottenvåningen ca 125 tjänsterum, varav en del mycket stora, samt ca 2 000 m² större lokaler i bottenvåningen och källaren, anpassade för Skandinaviska bankens kundtjänst. Härtill kommer valvs- och arkivutrymmen. Tjänsterummen är av skiftande kvalitet. I bäst skick är den s. k. direktionsvåningen, som innehåller flera förnämligt inredda rum. I byggnaden finns även en lunchavdelning med hög kapacitet. Banken har förbehållit sig att även i fortsättningen få i fastigheten disponera lokaler för ett avdelningskontor.

Utan genomgripande ombyggnad kan i bottenvåningen erhållas endast ett mindre antal tjänsterum, vilka torde erfordras för den verksamhet som kan inrymmas där, medan i våningarna ovan bottenvåningen beräknas kunna — bl. a. genom ändrad rumsindelning — erhållas sammanlagt 185 rumsenheter. Genom relativt genomgripande ändringsarbeten i kontorsvåningarna skulle antalet rum kunna ökas till ca 220. Ett sådant alternativ skulle dels avse att ge byggnaden ett redigare kommunikationssystem och en uppdelning av vissa större rumsenheter och dels omfatta borttagning av ett antal trappor samt inläggning av bjälklag ovan den nuvarande notariatavdelningen mot Jakobsgatan.

Det sammanlagda behovet av lokaltillskott för riksdagen och kanslihuset skulle emellertid ej ens genom en omfattande ombyggnad bli helt täckt. Byggnadsstyrelsen har för sin del funnit alternativet med en mer begränsad ombyggnad f. n. vara att föredraga.

Vid de överläggningar, som ägt rum med representanter för statsdepartementen samt byggnadsstyrelsen för att finna en lämplig fördelningsgrund beträffande tillgängliga lokalutrymmen, har, som redan inledningsvis omnämnts, uppkommit tanken att för riksdagens räkning i stället för Vinstocken utnyttja de av handelsdepartementet och utrikesdepartementet för närvarande disponerade lokalerna i kv. Rosenbad. Stora fördelar, icke minst ur kommunikationssynpunkt, skulle därmed vara att vinna för riksdagsledamöterna. Detta alternativ har därför ägnats ett ingående studium. En variant av detta alternativ skulle vara att flytta riksgäldskontoret och riks-

bankens avdelningar i Rosenbad till Vinstocken. En del av bottenvåningen, motsvarande de större lokaler som dessa organ nu disponerar i Rosenbad, skulle därvid kunna utnyttjas. Biblioteket skulle kunna tänkas inflytta i Rosenbads bottenvåning. Tanken på en sådan omflyttning har dock av flera skäl ansetts icke realiserbar. Någon egentlig lokalvinst skulle därmed icke uppnås.

Inom en tioårsperiod beräknas riksdagen erhålla ett lokaltillskott i det nuvarande riksbankshuset. En omfördelning av lokaltillgångarna kommer därvid att göras med hänsyn till då föreliggande lokalprogram. Redan dessförinnan kan emellertid lokalsituationen i det centrala Stockholm förväntas bli väsentligt förbättrad för den statliga sektorn i samband med lösningen av vissa aktuella rivnings- och byggnadsfrågor. Större ombyggnadsarbeten i kv. Vinstocken torde redan med hänsyn härtill nu böra undvikas. Därtill kommer, att ett sådant ombyggnadsalternativ torde i rådande läge få anses oacceptabelt för såväl riksdagen som statsdepartementen på grund av det trängande behovet att så snart som möjligt erhålla ett lokaltillskott av icke obetydlig omfattning.

Av alla studerade alternativ för ett ändamålsenligt utnyttjande för riksdagens och statsdepartementens räkning av det lokaltillskott, som erbjudit sig genom förvärvet av kv. Vinstocken, har, sedan en rimlig sammanjämföring av föreliggande intressen ägt rum i samråd med byggnadsstyrelsen, enighet kunnat nås mellan fullmäktige och representanter för departementen om en lösning, innebärande i princip att riksdagens lokalanspråk tillgodoses inom kv. Rosenbad, samt inom själva riksdagshuset genom utflyttning av vissa institutioner (riksdagsbiblioteket, Nordiska rådets svenska kansli samt statsrevisorerna), medan statsdepartementen skulle erhålla sitt lokaltillskott i kv. Vinstocken. I sina huvudgrunder innefattar den — under förutsättning av riksdagens godkännande — träffade överenskommelsen följande:

1. Riksdagsbiblioteket med upplysningstjänsten inflyttar i kv. Vinstockens bottenvåning och erforderliga delar av källarvåningen i denna fastighet. Handbiblioteket förutsättes härvid kvarligga i riksdagshuset. Detta arrangemang synes innebära en god lösning av bibliotekets och upplysningstjänstens lokalproblem under i vart fall en tioårsperiod, eller till dess riksbankshuset friställts och möjliggör en omprövning av riksdagens hela lokalfråga.

Genom bibliotekets och upplysningens utflyttning vinnes inom själva riksdagshuset ett tillskott, efter vissa ändringar i nuvarande rumsindelning, av ca 20-talet väl belägna rum. Av dessa rum skulle 10 bli på ca 20 m² och kan lämpligen användas som delade arbetsrum. Härigenom erhålles 30 arbetsplatser. Bibliotekets och upplysningstjänstens behov av lokaltillskott kommer att bli väl tillgodosett i kv. Vinstocken. Genom bibliotekets flyttning frigöres i riksdagshuset även ca 1 000 m² förrådsytor.

2. Utrikesdepartementet flyttar ut från kv. Rosenbad, där man f. n. disponerar ett 60-tal arbetsrum. I stället får departementet i kv. Vinstocken ta i anspråk huvuddelen av våningarna nr 4, 5 och 6. Beträffande dispositionen av övriga delar av dessa våningar, vilka tillsammans efter omändringsarbeten beräknas komma att omfatta ca 85 rum samt åtskilligt fler arbetsplatser, förutsättes närmare överenskommelse få träffas mellan byggnadsstyrelsen och berörda departement.

3. Riksdagen utnyttjar för sina akuta behov de av utrikesdepartementet friställda lokalerna i kv. Rosenbad.

Riksdagen får härigenom ett lokaltillskott av ca 60 rum av mycket god standard, vilka i stort sett kan utnyttjas i befintligt skick utan föregående ändringsarbeten.

4. Våningarna 1—3 tr. i kv. Vinstocken, rymmande efter ombyggnad ca 100 rum, tas i anspråk av statsdepartementen, som här torde få utrymme för ett helt departement, i avvaktan på en planerad mera långsiktig lösning av departementens lokalproblem, som syftar till att samtliga departement med undantag av utrikesdepartementet samlas i kanslihuset och närliggande komplex.

5. Inledningsvis har förutsatts, att statsrevisorerna samt Nordiska rådets svenska kansli skulle beredas lokaler utanför riksdagshuset i avsikt att på så sätt kunna utöka de till riksdagens och riksdagsledamöternas direkta disposition inom riksdagshuset stående lokalutrymmena.

De försök, som i samarbete med byggnadsstyrelsen gjorts för att anskaffa nya lokaler för nu ifrågavarande institutioner, har visat att det finnes en möjlighet att få utnyttja de lokaler i kv. Rosenbad, som för närvarande används av vissa ecklesiastikdepartementets byråer. Dessa skulle då flytta förslagsvis till kv. Vinstocken. De ledigblivna lokalerna i kv. Rosenbad skulle lämpa sig väl för statsrevisorernas kansli.

Däremot har det för Nordiska rådets vidkommande visat sig svårt att finna lämpliga lokaler i riksdagshusets omedelbara närhet. Byggnadsstyrelsen har dock på ett tidigare stadium ställt i utsikt lokaler i det s. k. Preissiska huset vid Drottninggatan, vilka lokaler Nordiska rådet emellertid ansett mindre lämpliga. Ifrågavarande lokaler beräknas bli frigjorda i mars 1966. Byggnadsstyrelsen har till följd av andra aktualiserade lokalbehov svårigheter att fullfölja sitt åtagande. Möjlighet har emellertid yppat sig att praktiskt taget omgående övertaga kontorslokalerna i den nyuppförda fastighet vid Jungfrugatan 15, där redan tolv bostadslägenheter inköpts för riksdagens räkning. Ifrågavarande lokaler är — såsom framgår av en skrivelse till riksgäldsdirektören från Nordiska rådets svenska delegation den 11/10 1965 — utrymmesmässigt i stort sett tillfyllest för rådets behov. Dessutom kan i källarvåningen erhållas lagerutrymmen för rådets tryck m. m. För förvärv av lokalerna erfordras ett belopp av ca 275 000 kr., varav 226 000 kr. för tecknande av bostadsrätt i kontorslokalen och ca 50 000 kr. för lager-

Med anledning av att riksgäldsfullmäktige föreslagit en omedelbar avflyttning av delegationen framhåller denna, att den inte kan — utan att rådets förestående fjortonde session, som tager sin början den 28 januari 1966, äventyras — avflytta mitt under pågående slutförberedelser för denna. Erfarenhetsmässigt är, säger delegationen, tiden just före en rådssession den mest ansträngda. Personalen kan icke utan eftersättande av de egentliga arbetsuppgifterna under denna tid tillika ägna sig åt flyttningsbestyr. Först efter sessionens slut i februari 1966 kan en förflyttning av delegationens kansli av arbetsmässiga skäl komma i fråga.

Utskottet har berett kanslichefen hos Nordiska rådets svenska delegation tillfälle att i en muntlig föredragning inför utskottet redovisa vissa kompletterande synpunkter utöver dem som anförts i delegationens skrivelser i ämnet.

Riksdagens organisationsutredning upplyser om att inom utredningen pågår överväganden i syfte att överflytta handläggningen av ärenden rörande riksdagens lokaler från riksgäldsfullmäktige till annat riksdagens organ. Denna upplysning torde i och för sig icke, säger utredningen, påverka ställningstagandet till frågan om de åtgärder som anses nu böra igångsättas med omedelbar verkan. Sett på längre sikt anses emellertid ett par särskilda frågor böra beaktas. Den ena avser behovet av lokaler för riksdagens egna organ, vilket behov kan komma att påverkas av ett realiserande av utredningens förslag. Den andra frågan berör riksgäldsfullmäktiges förslag om att riksdagen skulle besluta tillsätta en kommitté för fortlöpande beredning och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor. Organisationsutredningen anser att sistnämnda fråga bör anstå i avvaktan på ställningstagandet till utredningens kommande förslag.

Utredningen har från sina utgångspunkter ej funnit anledning till erinran mot att riksdagens revisorer och deras kansli samt Nordiska rådets svenska delegations kansli bereds lokaler utom riksdagshuset.

I övrigt har framställningen inte föranlett annat uttalande från organisationsutredningens sida än att utredningen understryker riksgäldsfullmäktiges uppfattning att någon utflyttning av utskotten till lokal utanför riksdagshuset ej bör ske.

Utskottet. Riksdagen beslöt i maj 1965 på hemställan av bankoutskottet (utl. nr 36) att ge riksgäldsfullmäktige i uppdrag att pröva olika möjligheter att tillfredsställande lösa riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga. Beslutet föranleddes av motioner om vissa åtgärder i syfte att förbättra arbetsförhållandena inom riksdagen. I samband med detta ärendes behandling aktualiserades frågan om dispositionen av kvarteret Vinstocken vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm, vilken fastighet skulle övergå i kronans ägo och avsågs delvis bli utnyttjad för riksdagens räkning. I riksgäldsfullmäktiges uppdrag ingick att särskilt bevaka riksdagens intressen med avseende på

kvarteret Vinstocken. Fullmäktiges uppgift förväntades till väsentliga delar kunna lösas snabbt, så att förslag kunde framläggas till höstsessionen av årets riksdag.

När fullmäktiges förslag nu föreligger, vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över det konstruktiva sätt på vilket frågan angripits. Den väsentliga höjning av antalet för riksdagsledamöterna tillgängliga arbetsrum som nu blir möjlig innebär ett stort steg i riktning mot de mera gynnsamma arbetsvillkor som en stark opinion inom och utom riksdagen funnit erforderliga för riksdagsledamöternas del.

En huvudfråga vid de överväganden som fullmäktige haft att företaga har varit huruvida behovet av ett ökat antal arbetsrum skall tillgodoses i första hand inom riksdagshuset, vilket förutsätter radikala åtgärder i fråga om utflyttning av institutioner som nu är förlagda dit, eller utanför riksdagshuset, med de nackdelar detta medför för dem som skall utnyttja arbetsrummen. Fullmäktige har stannat vid att föreslå en mera begränsad utflyttning, avseende organ som bedömts ha en mindre central betydelse för riksdagens verksamhet. Av de nytillkommande arbetsrummen blir alltså blott en mindre del förlagda till riksdagshuset. Utskottet kan i det väsentliga ansluta sig till de värderingar som blivit utslagsgivande för fullmäktige; vissa undantag härvidlag redovisar utskottet i det följande.

En stor förtjänst hos fullmäktiges förslag är att det erbjuder riksdagsledamöterna ett antal arbetsrum, som ehuru belägna utanför riksdagshuset kan nås från detta på kortare tid och mera bekvämt än rum i kvarteret Vinstocken. Fullmäktige har nämligen lyckats träffa överenskommelse om att riksdagen skall få överta de lokaler som utrikesdepartementet och handelsdepartementet för närvarande disponerar i kvarteret Rosenbad vid Ström-gatan, mot att departementen i stället får överta utrymmen i kvarteret Vinstocken. De rum som kommer att stå till riksdagsledamöternas förfogande i Rosenbad synes till stor del vara av god klass. Utskottet finner det gjorda arrangemanget välmotiverat och anser att riksdagen på detta sätt indirekt drar god nytta utav förvärvet av kvarteret Vinstocken. Tyvärr kommer den första delen av de nya rummen i kvarteret Rosenbad, ett sextiotal, icke att kunna tagas i anspråk förrän tidigast hösten 1966 och återstoden, omkring 150, icke förrän flera år senare; någon lösning som snabbare ger ett väsentligt lokaltillskott torde dock knappast kunna åstadkommas.

Den begränsade utflyttning från riksdagshuset, som skulle komma till stånd, avser enligt förslaget riksdagens revisorer, riksdagsbiblioteket, inklusive riksdagens upplysningstjänst, och Nordiska rådets svenska delegation. Av dessa har revisorerna accepterat de nya lokaler som erbjudits, belägna i samma fastighet i kvarteret Rosenbad där riksgäldskontoret är inrymt. Utskottet tillstyrker att denna flyttning genomföres. Till frågan om en av flyttningen föranledd ändring i revisorernas instruktion återkommer utskottet i sitt memorial nr 63.

Riksdagsbiblioteket jämte upplysningstjänsten föreslås av fullmäktige skola förläggas till kvarteret Vinstocken och där inrymmas i stora bankhallen jämte angränsande lokaler, bl. a. valvsutrymmen. Bibliotekets styrelse motsätter sig emellertid den föreslagna flyttningen. Ett av huvudargumenten är därvid, att biblioteket på detta sätt skulle få avsevärt minskade förutsättningar att, bl. a. genom upplysningstjänsten, tillgodose riksdagsledamöternas informationsbehov.

Upplysningstjänstens betydelse för riksdagsarbetet har utskottet upprepade gånger haft anledning att understryka. En avsevärd utbyggnad av dess resurser har också under de senaste åren på utskottets hemställen beslutats av riksdagen. Upplysningstjänstens arbetsvillkor torde därför i detta sammanhang förtjäna att noga beaktas. Även om man för att kunna bereda riksdagsledamöterna ytterligare arbetsrum i riksdagshuset tvingas kraftigt inskränka antalet organ som alltjämt kan få vara förlagda dit, talar enligt utskottets mening övervägande skäl för att man låter upplysningstjänsten kvarstanna i riksdagshuset. Riksdagens organisationsutredning, som har att pröva bl. a. upplysningstjänstens organisation, har i sitt remissyttrande uttalat önskemål i denna riktning.

Den nära samhörigheten mellan upplysningstjänsten och biblioteket i övrigt — vilken betonats vid de tillfällen då riksdagen haft att taga ställning till frågor om upplysningstjänstens organisation och resurser — anföres av biblioteksstyrelsen som ett viktigt motiv för att låta institutionen i dess helhet kvarstanna i riksdagshuset. Utskottet finner dock anledning att — utan att taga ställning till om en gemensam placering är nödvändig — särskilt beröra hur saken ter sig med hänsyn till den egentliga biblioteksverksamheten. Det synes då uppenbart, att en utflyttning får vittgående verkningar även för denna. Åtskilliga praktiska problem kan väntas uppstå, och kostnaderna för ombyggnad och inredning av de nya lokalerna torde bli betydande. Den utredning som fullmäktige kunnat verkställa på den korta tid som stått till förfogande utgör enligt utskottets mening ett väl knapphändigt underlag för ett omedelbart beslut i frågan om bibliotekets placering. Utskottet vill härvidlag också hänvisa till de synpunkter på utredningen som biblioteksstyrelsen anført. Även om det givetvis är angeläget att snabbt vinna klarhet om såväl lokaltillgången i riksdagshuset som användningen av bankhallen och valvsutrymmena i kvarteret Vinstocken, finner utskottet det av här redovisade skäl vara nödvändigt med en viss kompletterande utredning, som klarare belyser de praktiska och kostnadsmissiga konsekvenserna av bibliotekets föreslagna flyttning till kvarteret Vinstocken. Med hänsyn till att vissa för biblioteket avsedda valvsutrymmen under ytterligare inemot ett år disponeras av Skandinaviska banken, bör det enligt utskottets mening vara möjligt att låta beslutet föregås av en sådan utredning. Det torde böra uppdragas åt riksgäldsfullmäktige att svara för denna utredning, vilken bör verkställas så skyndsamt att riksdagen kan

fatta erforderliga beslut på ett mycket tidigt stadium av nästa års vårsession. Utskottet förutsätter, att riksdagsbibliotekets ledning lämnar det bistånd vid denna utredning som påkallas av fullmäktige. Givetvis bör också utomstående biblioteksteknisk expertis kunna anlitas. I detta sammanhang vill utskottet till sist konstatera, att det vid den slutliga bedömningen av frågan om en flyttning av riksdagsbiblioteket torde böra beaktas, att det kan komma att visa sig lämpligt att förlägga biblioteket till det nuvarande riksbankshuset, när detta — enligt vad som nu synes sannolikt från år 1973 — ställes till riksdagens förfogande.

Nordiska rådets svenska delegation har inte ställt sig helt avvisande till att lämna riksdagshuset men däremot motsatt sig en flyttning till de lokaler i huset Jungfrugatan 15 på Östermalm som anvisats av riksgäldsfullmäktige. Utskottet delar delegationens uppfattning att en förläggning närmare riksdagshuset skulle vara önskvärd för delegationens del. Utskottet föreslår därför, att fullmäktige får i uppdrag att göra ytterligare försök att åstadkomma en sådan lösning. Den nämnda kontorsvåningen Jungfrugatan 15, till vilken fullmäktige under alla omständigheter bör bemyndigas att skaffa sig tillgång genom tecknande av bostadsrätt för riksdagens räkning, torde därvid kunna användas som bytesobjekt. För den händelse fullmäktige icke inom rimlig tid skulle lyckas lösa delegationens lokalfråga efter här angivna riktlinjer, synes delegationen emellertid få acceptera den föreslagna förläggningen till Jungfrugatan.

Ett spörsmål av stor betydelse är vilka principer som skall användas för fördelningen bland riksdagsledamöterna av de rum och arbetsplatser som kommer att stå till förfogande i riksdagshuset och i kvarteret Rosenbad. Efter hörande av de fyra största riksdagspartierna föreslår fullmäktige, att fördelningen skall ske genom partigruppernas egen försorg. Utskottet ansluter sig till denna tanke och förutsätter att på fullmäktiges initiativ en överenskommelse mellan de berörda kan komma till stånd. Givetvis bör möjligheten att undantaga vissa rum för allmänt begagnande också stå öppen.

I här förevarande sammanhang bör också ägnas uppmärksamhet åt de lokalproblem som kan uppstå för partigruppernas kanslier, när de nu, sedan riksdagen på grundval av bankoutskottets utlåtande nr 54 beslutat om statsbidrag för ändamålet, kan väsentligt utökas. Uppenbarligen saknar riksdagen möjlighet att utanför det rumsbestånd vars fördelning fullmäktige behandlar tillhandahålla lokaler åt gruppkanslierna. Utskottet finner det därför rimligt och lämpligt, att partigrupperna äger efter eget gottfinnande disponera dem tilldelade utrymmen i riksdagshuset och kvarteret Rosenbad även för gruppkansliernas behov. Det synes inte uteslutet, att en förläggning av gruppkanslierna helt eller delvis till kvarteret Rosenbad skulle kunna innebära en i många hänseenden rationell lösning och medföra ett bättre utnyttjande av de delvis mycket rymliga rumsenheter där

än om ifrågavarande lokaler uteslutande disponeras som ledamotsrum.

Slutligen vill utskottet beröra det av fullmäktige väckta förslaget om en kommitté för fortlöpande beredning och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor. I likhet med riksdagens organisationsutredning anser utskottet att frågan om en sådan kommitté bör vila i avvaktan på ställningstagandet till utredningens inom en ganska nära framtid väntade förslag. Samtidigt som utskottet föreslår ett uppskov med beslut om hur det organ skall vara sammansatt som skall ägna sig åt riksdagens lokalfrågor vill utskottet understryka, att den nämnda arbetsuppgiften ter sig synnerligen angelägen. Bland de projekt rörande ny-, till- och ombyggnad av riksdagshuset som i olika sammanhang framförts vill utskottet här blott erinra om det förslag till åstadkommande av arbetsrum i omedelbar anslutning till riksdagshuset, som berördes i andra kammarens debatt den 26 maj i år i anledning av utskottets utlåtande nr 36. Åtskilliga andra, såväl mera som mindre vittsyftande idéer torde även förtjäna beaktande.

Aberopande vad som här anförts **hemställer utskottet,**

att riksdagen i anledning av riksgäldsfullmäktiges förevarande framställning måtte

1. godkänna av fullmäktige i framställningen framlagda riktlinjer och förslag i fråga om anskaffande av arbetsrum för riksdagsledamöter, m. m., med de undantag som framgår av vad utskottet ovan anført,

2. uppdraga åt fullmäktige att

dels efter samråd med berörda parter vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande,

dels i enlighet med vad utskottet ovan anført verkställa kompletterande utredning rörande flyttning av riksdagsbiblioteket till kvarteret Vinstocken,

dels i enlighet med vad utskottet ovan anført söka för Nordiska rådets svenska delegation i första hand anskaffa lokaler i riksdagshusets närhet,

dels ock med anlitanade av på riksgäldsfonden tillgängliga medel förvärva kontorslokaler för riksdagens räkning genom tecknande av bostadsrätt i fastigheten Jungfrugatan 15 i Stockholm.

Stockholm den 7 december 1965

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Hilding, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Palm, Nils Theodor Larsson, Augustsson, Lundin och Lundberg;

från andra kammaren: herr Regnell, fru Renström-Ingénäs, herrar Berglund, Franzén i Motala, Larsson i Umeå, Rask, Börjesson i Glömminge och Fridolfsson i Rödeby.

Reservation

av herrar *Augustsson* och *Lundberg*.

FULLMÄKTIGE I RIKSGÄLDSKONTORET
angående riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga

Till

Riksdagens Bankoutskott

Riksdagen har på hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 36 år 1965 uppdragit åt riksgäldsfullmäktige att, med beaktande av vad utskottet i ärendet anfört, för höstsessionen av innevarande års riksdag lägga fram förslag beträffande *riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga*. Utskottet, som underströk vikten av att frågan snarast fick en tillfredsställande lösning, anförde i sammandrag följande:

Det står för utskottet klart att en slutgiltig lösning av arbetsrumsfrågan förutsätter att riksbankens nuvarande fastighet kan disponeras för riksdagens räkning. Därvid bör rimligen en om disposition övervägas beträffande alla de lokalutrymmen som sålunda skulle stå till riksdagens förfogande, så att varje lokal användes för det ändamål som den med hänsyn till läge etc. är bäst lämpad för. Avsikten att bereda riksdagen tillgång till riksbanksfastigheten har varit bestämmande när beslut fattats att för riksbankens räkning reservera en tomt i kvarteret Fyrmörsaren norr om Brunkebergstorg. Enligt hittills föreliggande planer kan emellertid flyttningen av riksbanken ske först i början av 1970-talet.

Sedan avtal träffats om kronans förvärv av Skandinaviska bankens fastighet i kvarteret Vinstocken vid Gustaf Adolfs torg har för förvärv av och ändringsarbeten i denna fastighet anslag begärts i propositionen nr 105 där chefen för kommunikationsdepartementet uttalar att överväganden pågår om fastighetens användning och att lokaler bl. a. för riksdagens räkning i första hand synes komma i fråga.

När det gäller hur riksdagens lokalbehov kan tillgodoses genom dessa fastighetsförvärv, har skilda meningar framförts. Den ena är att riksbanken skall flyttas till den av staten inköpta bankfastigheten, varigenom det nuvarande riksbankshuset inom en nära framtid skulle bli disponibelt för riksdagen. Den andra meningen är att till fastigheten skall förläggas arbetsrum för riksdagsledamöter eller andra lokaler för riksdagens ändamål, intill dess lokaler kan beredas i det nuvarande riksbankshuset.

Beträffande riksbankens förflyttning till den inköpta bankfastigheten hade riksbankschefen inför utskottet uttalat, att ett slutligt ställningstagande till frågan om en dylik förflyttning måste föregås av en närmare teknisk utredning. Utskottet hade därefter ytterligare prövat frågan huruvida en utredning, avseende möjligheterna att förflytta riksbanken till kvarteret Vinstocken, borde verkställas, och vidare anfört bl. a. följande.

Utskottet har kommit till uppfattningen att en utredning av denna innebörd icke bör komma till stånd. Endast en nybyggnad kan enligt utskottets mening ge riksbanken tillräckligt ändamålsenliga lokaler. Utskottet av-

visar därför tanken att en förläggning av riksbanken till kvarteret Vinstocken skulle kunna bli definitiv. Mot tanken på en temporär förflyttning talar de olägenheter och kostnader som en sådan skulle medföra för riksbanken.

För att bereda riksdagen tillgång till riksbankens nuvarande byggnad bör enligt utskottets mening arbetet med den nya riksbanksbyggnaden i kvarteret Fyrmörsaren intensifieras. Om detta arbete inte blir försenat räknar utskottet med att det nuvarande riksbankshuset efter erforderlig ombyggnad skall kunna stå till riksdagens förfogande år 1973.

I avvaktan på denna tidpunkt bör temporära lösningar av arbetsrumsfrågan eftersträvas. Därvid bör särskilt uppmärksammas möjligheten att för riksdagens behov ta i anspråk lokaler i kvarteret Vinstocken. — — —

Vid planeringen av hur utrymmena i kvarteret Vinstocken skall kunna utnyttjas bör en förutsättningslös prövning ske av möjligheten att flytta olika organ från riksdagshuset. Ett uppslag som därvid bör beaktas är en förläggning av utskottens lokaler till kvarteret Vinstocken. Om samtliga utskott omplaceras, skulle i riksdagshuset praktiskt taget ett helt våningsplan och dessutom betydande delar av två andra våningsplan frigöras. Ett stort antal arbetsrum skulle kunna åstadkommas genom en uppdelning av de nuvarande utskottssalarna på mindre enheter. I detta sammanhang må nämnas att redan under hösten 1965 en begränsad förbättring av lokalutgången i riksdagshuset torde kunna erhållas, sedan riksgäldskontoret och byggnadsstyrelsen ställt i utsikt att lokaler för riksdagens revisorer och för Nordiska rådets svenska delegation kan beredas på annat håll än i riksdagshuset.

Bankoutskottets nu återgivna uttalanden godkändes av riksdagen.

Till fullgörande av riksdagens uppdrag har riksgäldsfullmäktige låtit göra en inventering av för ifrågasvarande ändamål tänkbara lokalutrymmen utanför riksdagshuset samt föranstaltat om vissa byggnadstekniska utredningar i anslutning härtill och därvid i enlighet med riksdagens direktiv särskilt beaktat möjligheten att utnyttja fastigheten i kv. Vinstocken. Såsom ett alternativ har även undersökts möjligheterna att genom en omdisposition av vissa av de av statsverket för närvarande disponerade lokalutrymmena i Rosenbadsfastigheten bereda riksdagen lämpliga och välbelägna lokaler i denna fastighet. Samråd har i ärendet ägt rum med representanter för bl. a. statsdepartementen, som i enlighet med vad som närmare framgår av det följande också haft att bevaka mycket stora lokalanspråk, samt byggnadsstyrelsen ävensom i vissa frågor med utredningen om riksdagens förvaltningsorganisation, kamrarnas sekreterare, partigrupperna, riksdagsbiblioteket samt andra berörda riksdagsorgan. Byggnadsrådet Ch. Olrog har biträtt fullmäktige såsom expert.

Fullmäktige har vidare gjort en bedömning av arten och omfattningen av riksdagens lokalbehov samt, bl. a. mot bakgrunden av utskottets uttalanden, av för- och nackdelar med olika lösningar av riksdagens och dess ledamöters lokalbehov. Därvid har särskilt stått i förgrunden frågan om

återverkan på riksdagens funktioner och arbetsförhållanden vid exempelvis en utflyttning av utskotten.

Den kommitté som riksgäldsfullmäktige år 1961 tillsatte för att på riksdagens uppdrag utreda riksdagsledamöternas bostadsfråga redovisade i sitt år 1963 lämnade betänkande (se bankoutskottets utlåtande nr 29 av samma år) resultatet av en enkät bland ledamöterna, verkställd hösten 1961, för att få en bild av deras önskemål beträffande såväl bostäder som arbetsplatser för riksdagsarbetets rätta bedrivande. Enkäten visade, att 122 ledamöter ansåg sig behöva eget arbetsrum, medan 73 ledamöter önskade delat rum och 89 ledamöter ansåg arbetsplats för sporadiskt bruk vara tillräcklig. Av enkätsvaren att döma syntes föreligga ett behov av ca 200 arbetsrum inkl. rum för talmän, parti- och gruppleddare samt utskottsordförande. I samband härmed gjorde kommittén följande uttalande:

Siffran 200 torde få anses som ett minimum; troligen kommer anspråken på eget arbetsrum i framtiden att stiga väsentligt. Målsättningen bör vara att tillhandahålla varje riksdagsledamot ett eget arbetsrum vilket skulle innebära ett maximalt behov av 383 rum vid nuvarande tvåkammerssystem. En viss reducering av denna maximisiffra bör man — såsom framgår av enkäten — dock räkna med, eftersom det alltid torde finnas ett visst antal ledamöter som av olika anledningar ej har behov av eget arbetsrum i riksdagshuset.

Riksgäldsfullmäktige anslöt sig i sitt yttrande till ovannämnda målsättning. Bankoutskottet anförde:

Med hänsyn till ovissheten om ställningstagandena till författningsutredningens förslag och den därmed delvis sammanhängande osäkerheten om möjligheterna att tillgodose behoven av arbetsplatser för ledamöterna, bör man enligt utskottets mening undvika att på nuvarande stadium engagera sig i lösningar av bostads- och arbetsrumsfrågan som är kapitalkrävande och som binder framtida ställningstaganden i dessa hänseenden. Å andra sidan måste det bedömas som synnerligen otillfredsställande om inga ytterligare åtgärder skulle vidtas för att lösa ledamöternas arbetsrums- och bostadsfråga under den förhållandevis långa tid som återstår tills en mera permanent lösning kunnat genomföras på grundval av ställningstaganden till arbetsrumsfrågan. Fullmäktige bör därför uppmärksam undersöka de möjligheter som kan föreligga att lätta den besvärande situationen. I första hand torde böra ifrågakomma att överväga att genom utflyttning av riksdagsrevisorernas kansli och Nordiska rådets sekretariat utnyttja de lokaler som f. n. disponeras av dessa organ.

Utskottet gjorde icke något särskilt uttalande beträffande omfattningen av arbetsrumsbristen.

Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad bankoutskottet i ärendet förordat (rskr 394/1963).

I anslutning till bankoutskottets ovan refererade uttalande har, såsom fullmäktige tidigare redovisat till utskottet, underhandlingar med bygg-

nadsstyrelsen förts om beredande av lokaler för Nordiska rådets svenska delegation och riksdagens revisorer utanför riksdagshuset; sådana har också ställts i utsikt. Ehuru de två institutionerna ännu ej definitivt använt nya lokaler, har riksgäldsfullmäktige i föreliggande utredning likväl förutsatt att riksdagen får förfoganderätt till deras nuvarande rum i riksdagshuset — eventuellt med undantag för något rum, som kan komma att erfordras för den omedelbara kontakten mellan Nordiska rådets kansli och riksdagens ledamöter; särskild framställning härom har ingivits till fullmäktige.

De ovan refererade uttalandena beträffande behovet av rum torde alltså — vid sidan av bankoutskottets utlåtande i frågan till 1965 års vårriksdag — kunna vara en utgångspunkt vid försöken att lösa ledamöternas arbetsrumsfråga. Samtidigt måste härvid beaktas de behov av ökat utrymme som uppkommit eller kan förutses uppkomma inom en närliggande tid för olika organ inom riksdagshuset till följd av expanderande uppgifter. Exempel härpå utgör riksdagens upplysningstjänst, ekonomibyrån, skrivcentralen, kammar- och utskottskanslierna, press, radio och TV. Bristen på sammanträdesrum är ävenledes påtaglig för närvarande.

En inventering av de rum som för närvarande står till förfogande i riksdagshuset för ledamöterna utvisar följande:

disponibla arbetsrum i vindsvåning och bottenvåning	19
rum för partiordförande	5
utskottsordförande	12
kanslideputerades ordförande	1
talmän	6
statsråd	4
	<hr/> 47

Härtill skulle komma:

Nordiska rådets lokaler (ev. efter viss ombyggnad)	8
riksdagens revisorer (» » » »)	8
	<hr/> 16
	<hr/> Summa 63

Härutöver må nämnas, att entresolvåningens ca 20 stenografrum kan disponeras på tider då plena ej pågår.

Riksdagens aktuella behov av lokaltillskott hänför sig, som nämnts, icke enbart till riksdagsledamöternas önskemål om väsentligt ökat antal arbetsrum; även riksdagens egen expanderande förvaltningsorganisation och vissa dess organ kräver avsevärt ökat lokalutrymme, enligt särskild utredning, tills vidare ca 30-talet rum.

Ytterligare lokalbehov kan förväntas framkomma i samband med pågående utredning om riksdagsförvaltningens organisation.

Riksgäldskontorets i samråd med representanter för byggnadsstyrelsen verkställda undersökningar, varvid även andra ytterst angelägna statliga

lokalanspråk måst beaktas, gav redan på ett tidigt stadium vid handen att, även om alla för ändamålet tillgängliga resurser tages i anspråk i samband med ett lokaltillskott i kv. Vinstocken och/eller på annat håll utanför riksdagshuset, ändock inga omedelbara förutsättningar förelåg för att realisera mera vittsyftande önskemål om arbetsrum för riksdagens ledamöter. Då antalet rumsenheter, som inom det närmaste året beräknats kunna ställas till förfogande för ändamålet i och utanför riksdagshuset under alla förhållanden måste bli otillräckligt, måste en fördelning ske på ett ändamålsenligt sätt. Fullmäktige återkommer till denna fråga i det följande.

Med ledning av bankoutskottets ovan citerade uttalande vid vårsessionen i fråga om planeringen av hur utrymmena i kv. Vinstocken skulle kunna utnyttjas för riksdagens räkning har tvenne huvudalternativ ansetts böra ingående undersökas, varvid även beaktats de konsekvenser för riksdagens verksamhet i övrigt, som ett genomförande av det ena eller andra alternativet kan medföra. Alternativ I i det följande innebär, att nya lokaler utanför riksdagshuset i första hand utnyttjas för arbetsrum till ledamöter, medan enligt alternativ II utrymme för ledamöters arbetsrum så långt möjligt skulle beredas inom riksdagshuset genom utflyttning av viss riksdagens verksamhet, därvid särskilt frågan om en utflyttning av utskottsverksamhet diskuterats.

Enligt alternativ I skulle riksdagens olika organ — med de undantag som förut nämnts — vara kvar i riksdagshuset med möjlighet att vid behov i viss utsträckning expandera. För de arbetsrum, som skulle iordningställas för ledamöterna utanför riksdagshuset, erfordras, förutom möblering och inredning, vissa anordningar för service. Vakthållning måste ordnas i erforderlig utsträckning. Skrivmaskinskunnig personal bör finnas på platsen, i varje fall vid vissa tider. Läsrum med tidningar och tidskrifter bör likaledes finnas.

Ehuru nackdelen med att inte ha arbetsrummen under samma tak som övriga riksdagsfunktioner torde vara odiskutabel, torde alternativ I under vissa förutsättningar ändå innebära en tillfredsställande lösning på arbetsrumproblemet. Rummen kan visserligen som regel ej nyttjas under debatter i kamrarna, men under övriga tider kan ledamöterna söka sig till dessa för arbete eller vila även om förflyttningen till och från riksdagen kan vålla olägenheter. Detta alternativ torde emellertid, för att anses helt acceptabelt, förutsätta att därjämte finnes ett antal arbetsrum i riksdagshuset tillgängliga för ledamöterna, särskilt med tanke på plenidagar. Dessa rum skulle kunna fördelas på de olika partierna, att disponeras i enlighet med deras önskemål. För att få ett rimligt utnyttjande av »annex-rummen» torde dessa i huvudsak böra ställas till förfogande på ett sådant sätt att arbetsmateriel etc. kan förvaras på rummen, d. v. s. arbetsplatsen bör på ett eller annat sätt vara personlig, eller i varje fall tilldelad visst riksdagsparti. Övriga för riksdagsarbetets behöriga gång erforderliga organ kan enligt

detta alternativ fortsätta sin verksamhet utan de komplikationer en förflyttning till plats utanför riksdagshuset måste innebära. En avgjord fördel med alternativ I är att detta skulle medföra en relativt snabb successiv lättning i fråga om riksdagens lokalbehov utan att i alltför hög grad hindra andra lokallösningar, som i fortsättningen kan bli aktuella.

Vid bedömning av alternativ II, innebärande utflyttning från riksdagshuset av viss där förlagd verksamhet för att på så sätt bereda ledamöterna arbetsrum, har fullmäktige utgått ifrån att följande lokaler tills vidare måste bibehållas inom riksdagshuset, nämligen kamrarnas plenisalar jämte sammanbindningsbanan, klubbrum, handbibliotek, kanslier med stenograf-rummen och postexpedition, d. v. s. alla lokaler som nu är förlagda i huvud- och entresolvåningen, samt Stora och Lilla partilokalerna. Restaurang med kafélokaler kan heller inte nu flyttas.

Vad beträffar riksdagsbiblioteket har en utflyttning, med hänsyn inte minst till därmed förenade svårigheter av biblioteksteknisk art, ansetts böra komma till stånd endast under förutsättning att lämpliga och lämpligt belägna lokaler kan ställas till förfogande på icke alltför kort sikt. Möjligheterna att utnyttja den stora bankhallen i kv. Vinstocken för riksdagsbiblioteket och på så sätt finna en förnuftig användning av denna mycket stora och synnerligen svårutnyttjade rumsenhet, har ingående studerats, varvid förutsatts att biblioteket och upplysningstjänsten har så nära samband med varandra, att det inte torde vara praktiskt att lokalmässigt skilja dem åt. Undersökningen har visat, att bankhallen efter vissa ombyggnads- och ändringsarbeten kan erbjuda ur bibliotekssynpunkt förstklassiga lokaler med rymliga läsesalar etc. För erforderligt förrådsutrymme finns mycket stora och välhållna valvslokaler att tillgå.

Vid övervägandena om en eventuell utflyttning av riksdagsbiblioteket och upplysningstjänsten har givetvis samråd ägt rum med bibliotekets ledning. Även om denna därvid framfört betänkligheter beträffande ändamålsenligheten av en utflyttning från riksdagshuset främst ur servicesynpunkt, har dock någon egentlig invändning mot de föreslagna nya lokalerna i och för sig icke kunnat göras.

En utflyttning av biblioteket och upplysningstjänsten skulle tillgodose deras ökade utrymmesbehov och samtidigt ge ett välbehövligt lokaltillskott inom riksdagshuset av ett 20-tal rum jämte förrådsutrymmen, varvid i motsvarande mån behovet av lokaler för riksdagens räkning utanför riksdagshuset skulle reduceras. Fullmäktige anser därför mycket starka skäl tala för utflyttning av riksdagsbiblioteket och upplysningstjänsten. Härvid torde dock handbiblioteket böra kvarbliva i riksdagshuset och kompletteras med bl. a. referenslitteratur samt särskilda anordningar vidtas för att underlätta ledamöternas utnyttjande av bl. a. upplysningstjänstens service.

Rumsenheter, som det möjligen kunde ifrågasättas att ha på annan plats, är partiernas förtroenderådsrum. Dessa nyttjas dock ofta under pågående

plenum; en förflyttning av dem torde därför vara olämplig. Ekonomibyrån med dess olikartade funktioner för riksdagsarbetets bedrivande kan också svårligen tänkas bli förflyttad utanför riksdagshuset. Kvar står då, bortsett från biblioteket och upplysningstjänsten, det förslag som framkommit i bankoutskottets utlåtande, nämligen att flytta utskotten till annan fastighet.

En ombyggnad av samtliga utskottsrum till rum för ledamöterna skulle, enligt vad verkställd särskild utredning visar, ge 75 å 80 rum. Skulle nu nyttjade sammanträdeslokaler också flyttas, kan man här vinna ytterligare 5 å 6 rum. Utskottsordförandena, som f. n. tillförsäkrats rum inom riksdagshuset, måste säkerligen, även om utskotten flyttas, ha kvar dessa rum; man behöver naturligtvis då också ha ett rum i utskottens omedelbara närhet. En dubbling av ordföranderummen skulle sålunda i angivna läge bli aktuell.

En utflyttning av utskotten till annan fastighet skulle med säkerhet medföra icke obetydliga administrativa problem och andra olägenheter för riksdagens organ. Från kammarsekretariatets synvinkel torde vara uppenbart, att kommunikationerna mellan dem och utskottssekreterarna kommer att försvåras. Likaså kompliceras de nödvändiga personliga kontakterna mellan utskottssekreterarna och ledamöterna i riksdagshuset och ekonomibyråns tryckeriavdelning. Även andra för riksdagsarbetet nödvändiga kontakter skulle försvåras. Förflyttningen mellan riksdagshuset och kv. Vinstocken innebär inte bara tidsmässigt olägenheter, särskilt under vintern. Utskotten, vilka skulle överflyttas med tillhörande personal och utrustning, torde kräva att en del av skrivcentralen förlägges till kv. Vinstocken. Även i övrigt måste utskottens utflyttning nödvändiggöra vissa speciella arrangemang, som delvis är svårförenliga med en rationell organisation. Skäl skulle exempelvis kunna tala för att korrekturläsningen skedde, där utskottssekreterarna befinner sig, och att alltså även denna arbetsdetalj behövde flyttas samtidigt med utskotten. Föreståndaren för riksdagstrycket har dock andra uppdrag, vilka stundom gör hans närvaro på ekonomibyrån nödvändig.

Mot en utflyttning av utskotten talar också att en sådan under alla omständigheter skulle kräva betydande och kostnadskrävande ombyggnadsarbeten såväl inom riksdagshuset som i de nya lokalerna, utan att därmed med säkerhet kunde vinnas en på sikt ändamålsenlig lösning av riksdagens lokalproblem. Det är ävenså svårt att inom en begränsad tidrymd anskaffa lokaler, som medger utflyttning av samtliga utskott, vilket ur funktionell synpunkt vore angeläget.

De invändningar, som kan göras mot en utflyttning för närvarande av utskotten till lokal utanför riksdagshuset, finner fullmäktige vara av välgående beskaffenhet. En lättnad i riksdagens aktuella lokalproblem synes därför böra sökas i alternativet med iordningställande av arbetsrum för ledamöterna utanför riksdagshuset jämte utflyttning av viss annan verksamhet från riksdagshuset. Inte minst med tanke på att nu närmast efter-

strävas en provisorisk och skyndsam lösning av frågan, med möjlighet att successivt ta i anspråk ledigblivna utrymmen, synes detta alternativ avgjort vara att föredraga.

Genom förvärvet av *kvarteret Vinstocken* har staten tillförts centralt belägna lokaler, som bör utnyttjas för att direkt eller indirekt lösa en del av riksdagens trängande lokalbehov. Då även från statsdepartementens sida anmälts behov av lokaltillskott av betydande omfattning, ca 125 rum inom det närmaste året, har tillbörlig hänsyn härtill ansetts böra tagas vid den planerade lokaldispositionen. Departementens lokalbehov har uppgivits främst sammanhånga med den förstärkning och effektivisering av arbetet inom Kungl. Maj:ts kansli, som riksdagen redan beslutat men som hittills icke kunnat realiseras på grund av lokalbrist.

I befintligt skick innehåller kv. Vinstocken ovan bottenvåningen ca 125 tjänsterum, varav en del mycket stora, samt ca 2 000 m² större lokaler i bottenvåningen och källaren, anpassade för Skandinaviska bankens kundtjänst. Härtill kommer valvs- och arkivutrymmen. Tjänsterummen är av skiftande kvalitet. I bäst skick är den s. k. direktionsvåningen, som innehåller flera förnämligt inredda rum. I byggnaden finns även en lunchavdelning med hög kapacitet. Banken har förbehållit sig att även i fortsättningen få i fastigheten disponera lokaler för ett avdelningskontor.

Utän genomgripande ombyggnad kan i bottenvåningen erhållas endast ett mindre antal tjänsterum, vilka torde erfordras för den verksamhet som kan inrymmas där, medan i våningarna ovan bottenvåningen beräknas kunna — bl. a. genom ändrad rumsindelning — erhållas sammanlagt 185 rumsenheter. Genom relativt genomgripande ändringsarbeten i kontorsvåningarna skulle antalet rum kunna ökas till ca 220. Ett sådant alternativ skulle dels avse att ge byggnaden ett redigare kommunikationssystem och en uppdelning av vissa större rumsenheter och dels omfatta borttagning av ett antal trappor samt inläggning av bjälklag ovan den nuvarande notariatavdelningen mot Jakobsgatan.

Det sammanlagda behovet av lokaltillskott för riksdagen och kanslihuset skulle emellertid ej ens genom en omfattande ombyggnad bli helt täckt. Byggnadsstyrelsen har för sin del funnit alternativet med en mer begränsad ombyggnad f. n. vara att föredraga.

Vid de överläggningar, som ägt rum med representanter för statsdepartementen samt byggnadsstyrelsen för att finna en lämplig fördelningsgrund beträffande tillgängliga lokalutrymmen, har, som redan inledningsvis omnämnts, uppkommit tanken att för riksdagens räkning i stället för Vinstocken utnyttja de av handelsdepartementet och utrikesdepartementet för närvarande disponerade lokalerna i kv. Rosenbad. Stora fördelar, icke minst ur kommunikationssynpunkt, skulle därmed vara att vinna för riksdagsledamöterna. Detta alternativ har därför ägnats ett ingående studium. En variant av detta alternativ skulle vara att flytta riksgäldskontoret och riks-

bankens avdelningar i Rosenbad till Vinstocken. En del av bottenvåningen, motsvarande de större lokaler som dessa organ nu disponerar i Rosenbad, skulle därvid kunna utnyttjas. Biblioteket skulle kunna tänkas inflytta i Rosenbads bottenvåning. Tanken på en sådan omflyttning har dock av flera skäl ansetts icke realiserbar. Någon egentlig lokalvinst skulle därmed icke uppnås.

Inom en tioårsperiod beräknas riksdagen erhålla ett lokaltillskott i det nuvarande riksbankshuset. En omfördelning av lokaltillgångarna kommer därvid att göras med hänsyn till då föreliggande lokalprogram. Redan dessförinnan kan emellertid localsituationen i det centrala Stockholm förväntas bli väsentligt förbättrad för den statliga sektorn i samband med lösningen av vissa aktuella rivnings- och byggnadsfrågor. Större ombyggnadsarbeten i kv. Vinstocken torde redan med hänsyn härtill nu böra undvikas. Därtill kommer, att ett sådant ombyggnadsalternativ torde i rådande läge få anses oacceptabelt för såväl riksdagen som statsdepartementen på grund av det trängande behovet att så snart som möjligt erhålla ett lokaltillskott av icke obetydlig omfattning.

Av alla studerade alternativ för ett ändamålsenligt utnyttjande för riksdagens och statsdepartementens räkning av det lokaltillskott, som erbjudit sig genom förvärvet av kv. Vinstocken, har, sedan en rimlig sammanjämkning av föreliggande intressen ägt rum i samråd med byggnadsstyrelsen, enighet kunnat nås mellan fullmäktige och representanter för departementen om en lösning, innebärande i princip att riksdagens lokalanspråk tillgodoses inom kv. Rosenbad, samt inom själva riksdagshuset genom utflyttning av vissa institutioner (riksdagsbiblioteket, Nordiska rådets svenska kansli samt statsrevisorerna), medan statsdepartementen skulle erhålla sitt lokaltillskott i kv. Vinstocken. I sina huvudgrunder innefattar den — under förutsättning av riksdagens godkännande — träffade överenskommelsen följande:

1. Riksdagsbiblioteket med upplysningstjänsten inflyttar i kv. Vinstockens bottenvåning och erforderliga delar av källarvåningen i denna fastighet. Handbiblioteket förutsättes härvid kvarligga i riksdagshuset. Detta arrangemang synes innebära en god lösning av bibliotekets och upplysningstjänstens lokalproblem under i vart fall en tioårsperiod, eller till dess riksbankshuset friställts och möjliggör en omprövning av riksdagens hela lokalfråga.

Genom bibliotekets och upplysningens utflyttning vinnes inom själva riksdagshuset ett tillskott, efter vissa ändringar i nuvarande rumsindelning, av ca 20-talet väl belägna rum. Av dessa rum skulle 10 bli på ca 20 m² och kan lämpligen användas som delade arbetsrum. Härigenom erhålles 30 arbetsplatser. Bibliotekets och upplysningstjänstens behov av lokaltillskott kommer att bli väl tillgodosett i kv. Vinstocken. Genom bibliotekets flyttning frigöres i riksdagshuset även ca 1 000 m² förrådsytor.

2. Utrikesdepartementet flyttar ut från kv. Rosenbad, där man f. n. disponerar ett 60-tal arbetsrum. I stället får departementet i kv. Vinstocken ta i anspråk huvuddelen av våningarna nr 4, 5 och 6. Beträffande dispositionen av övriga delar av dessa våningar, vilka tillsammans efter omändringsarbeten beräknas komma att omfatta ca 85 rum samt åtskilligt fler arbetsplatser, förutsättes närmare överenskommelse få träffas mellan byggnadsstyrelsen och berörda departement.

3. Riksdagen utnyttjar för sina akuta behov de av utrikesdepartementet friställda lokalerna i kv. Rosenbad.

Riksdagen får härigenom ett lokaltillskott av ca 60 rum av mycket god standard, vilka i stort sett kan utnyttjas i befintligt skick utan föregående ändringsarbeten.

4. Våningarna 1—3 tr. i kv. Vinstocken, rymmande efter ombyggnad ca 100 rum, tas i anspråk av statsdepartementen, som här torde få utrymme för ett helt departement, i avvaktan på en planerad mera långsiktig lösning av departementens lokalproblem, som syftar till att samtliga departement med undantag av utrikesdepartementet samlas i kanslihuset och närliggande komplex.

5. Inledningsvis har förutsatts, att statsrevisorerna samt Nordiska rådets svenska kansli skulle beredas lokaler utanför riksdagshuset i avsikt att på så sätt kunna utöka de till riksdagens och riksdagsledamöternas direkta disposition inom riksdagshuset stående lokalutrymmena.

De försök, som i samarbete med byggnadsstyrelsen gjorts för att anskaffa nya lokaler för nu ifrågavarande institutioner, har visat att det finnes en möjlighet att få utnyttja de lokaler i kv. Rosenbad, som för närvarande används av vissa ecklesiastikdepartementets byråer. Dessa skulle då flytta förslagsvis till kv. Vinstocken. De ledigblivna lokalerna i kv. Rosenbad skulle lämpa sig väl för statsrevisorernas kansli.

Däremot har det för Nordiska rådets vidkommande visat sig svårt att finna lämpliga lokaler i riksdagshusets omedelbara närhet. Byggnadsstyrelsen har dock på ett tidigare stadium ställt i utsikt lokaler i det s. k. Preissiska huset vid Drottninggatan, vilka lokaler Nordiska rådet emellertid ansett mindre lämpliga. Ifrågavarande lokaler beräknas bli frigjorda i mars 1966. Byggnadsstyrelsen har till följd av andra aktualiserade lokalbehov svårigheter att fullfölja sitt åtagande. Möjlighet har emellertid yppat sig att praktiskt taget omgående övertaga kontorslokalerna i den nyuppförda fastighet vid Jungfrugatan 15, där redan tolv bostadslägenheter inköpts för riksdagens räkning. Ifrågavarande lokaler är — såsom framgår av en skrivelse till riksgäldsdirektören från Nordiska rådets svenska delegation den 11/10 1965 — utrymmesmässigt i stort sett tillfyllest för rådets behov. Dessutom kan i källarvåningen erhållas lagerutrymmen för rådets tryck m. m. För förvärv av lokalerna erfordras ett belopp av ca 275 000 kr., varav 226 000 kr. för tecknande av bostadsrätt i kontorslokalen och ca 50 000 kr. för lager-

utrymmena. Dessutom kan vissa behov av möbelkomplettering etc. uppkomma.

Fullmäktige är, efter tagen del av ovannämnda skrivelse, väl medvetna om att vissa svårigheter kan uppstå för delegationens arbete vid en utflyttning till angivna lokaler. Dessa svårigheter får emellertid vägas mot riksdagens eget trängande lokalbehov. Här närmast diskuterade alternativ skulle redan från början av 1966 års riksdag ge riksdagen ett lokaltillskott. Vid andra utflyttningsalternativ, som kan yppa sig, skulle detta lokaltillskott kunna ernås tidigast efter vårsessionens slut.

Den möjlighet att ta i anspråk de nämnda lokalerna i Jungfrugatan 15, som nu yppat sig, bör enligt fullmäktiges mening under alla förhållanden beagnas. Fullmäktige torde därför bemyndigas att förvärva ifrågavarande kontorslokaler, som då i första hand bör användas för en utflyttning av Nordiska rådets svenska delegation, samt föreslår tillika, vid bifall härtill, att omkostnadsanslaget till Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli för budgetåret 1965/66 får belastas med belopp motsvarande hyreskostnader och anskaffning av möbler etc.

Utflyttningen av Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli skulle inom riksdagshuset ge ett lokaltillskott på 8 rum. Eventuellt skulle ett av dessa rum behöva reserveras för tillgodoseende av kansliets behov av direkta kontakter med riksdagsledamöterna.

6. I det föregående nämnda omflyttningar, som för riksdagens vidkommande skulle innebära ett lokaltillskott på sammanlagt omkring ett hundratal rum (vartill kommer utrymmen för bibliotekets och upplysningstjänstens expansionsbehov, ca 10 rum), skulle enligt byggnadsstyrelsens beräkningar (se nedan) under vissa förutsättningar kunna genomföras under loppet av år 1966. Under ombyggnadstiden bör de lokaler i kv. Vinstocken, som tillfälligt inte berörs av ombyggnads- och ändringsarbetena, kunna upplåtas för provisoriskt utnyttjande, exempelvis för kommittéer och som evakueringslokaler för att snabbare möjliggöra statsrevisorernas utflyttning till Rosenbad. De lokaler, som efter renovering och ombyggnad blir färdigställda, kan självfallet också successivt tagas i anspråk för sitt nya ändamål, där så befinnes lämpligen böra ske.

7. På något längre sikt — ca 3 à 4 år — beräknas, enligt vad från byggnadsstyrelsen uppgivits, lokalsituationen genom vissa byggnadsprojekt lätta för den statliga sektorn. Enligt vad som nu kan förutses, kommer handelsdepartementet att då utflytta från Rosenbadsfastigheten, varvid riksdagen skulle övertaga jämväl härigenom ledigblivna lokaler såsom arbetsrum för ledamöterna. Sammanlagt omkring 150 rum och åtskilligt flera arbetsplatser skulle därefter stå till riksdagens förfogande i kv. Rosenbad.

Byggnadsstyrelsen har uppgjort ett tidsschema och verkställt beräkning av kostnaderna för ombyggnaden av kv. Vinstocken. Under förutsättning att

arbetena får bedrivas kontinuerligt och med en erforderlig arbetsstyrka på ca 30 man, kan lokalerna i våningarna 1—6 tr. vara inflyttningsklara i början av september 1966. De av utrikesdepartementet friställda lokalerna i kv. Rosenbad beräknas sålunda kunna bli disponibla för riksdagsledamöterna senast före vårsessionens början 1967. Lokalerna för riksdagsbiblioteket i bottenvåning och källare beräknas bli färdiga under november 1966.

Kostnaden för ombyggnaden har uppskattats till 4 å 4,5 milj. kr. I kostnaden ingår ej arbetena i den tvåvåningshöga bankhallen mot Jakobsgatan. Uppskattningen är grov, då det innan erforderliga detaljerade undersökningar gjorts på platsen är svårt att bedöma arbetenas omfattning. Byggnadsstyrelsen har därför reserverat sig för såväl tid som kostnad i den händelse sådana arbeten visar sig mer komplicerade än vad som framgått vid hittills gjorda bedömningar samt vidare förutsatt, att de som skall nyttja fastigheten har normala och rimliga krav på utrustning och inredning.

Byggnadsstyrelsen kommer att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tills vidare för ifrågavarande ändamål taga i anspråk erforderligt belopp av de medel på 5 milj. kr., som vårriksdagen anvisat för bl. a. ombyggnad och inredning av kv. Vinstocken.

Beträffande de kostnader för riksdagsbibliotekets utflyttning, som inte sammanhänger med ombyggnadsarbetena i kv. Vinstocken, torde det böra ankomma på styrelsen för biblioteket att sedermera, därest riksdagen godkänner fullmäktiges ifrågavarande förslag, till riksdagen inkomma med en närmare beräkning samt anslagsbegäran i anslutning därtill.

Inom Rosenbadsfastigheten torde ett bifall till fullmäktiges förslag föranleda allenast smärre omändrings- och reparationsarbeten; kostnaderna härför torde få bestridas av till byggnadsstyrelsens förfogande stående medel.

Kostnaderna dels för möblering och utrustning av de för riksdagens räkning avsedda lokalerna i kv. Rosenbad och av de lokaler i riksdagshuset, som skulle bli friställda genom utflyttning av riksdagsbiblioteket och upplysningstjänsten, Nordiska rådets svenska delegation samt statsrevisorerna, dels ock för erforderliga ändrings- och reparationsarbeten inom sistnämnda lokaler i riksdagshuset, torde under förutsättning av riksdagens godkännande av föreliggande förslag få belasta vederbörliga anslag under XIV huvudtiteln.

En fråga, som något berörts i det föregående, gäller principerna för fördelning och utnyttjande av de rum, som avses för riksdagsledamöterna. Olika grunder är härvid tänkbara. Varje parti kan sålunda tilldelas ett visst antal rum att fördelas efter partiets eget skön, exempelvis så att vissa ledamöter erhåller eget rum, medan andra får dela på återstoden. Fördelningen kan också ske direkt genom riksdagens kanslier efter rekommendationer från partierna. En tredje tänkbar princip vid fördelningen är, att rummen, såsom för närvarande sker i riksdagshuset, allmänt ställes till ledamöternas

förfogande alltefter behov. Nackdelen med sistnämnda princip för fördelning av rummen är att härigenom ej några personliga tillhörigheter kan få kvarlämnas i lokalen. Eventuellt bör olika fördelningsprinciper tillämpas för rummen i riksdagshuset resp. de rum som blir tillgängliga utanför det samma.

Frågan om principerna för rumsfördelningen har av fullmäktige underställt riksdagspartierna för yttrande. Härvid har allmänt accepterats tanken på en fördelning av arbetsrummen genom partiernas eller partigruppernas egen försorg. Den slutliga tilldelningen av rum till partierna torde få bli beroende av en mellan representanter för dessa träffad överenskommelse. Möjligen kan det härvid framstå som ändamålsenligt, att ett mindre antal rum reserveras för allmänt begagnande av riksdagsledamöter, oavsett partitillhörighet, vilka endast undantagsvis är i behov av eget arbetsrum. Ett önskemål, som i detta sammanhang framförts, är att partiernas presidieledamöter får egna arbetsrum i riksdagshuset.

Avslutningsvis vill fullmäktige anföra följande.

Den lösning av riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga, som förordats i det föregående, måste givetvis betraktas såsom i stort sett endast provisorisk och icke ägnad att på längre sikt tillfredsställa de anspråk på arbetslokaler, som med fog kan ställas av en institution som riksdagen, dess ledamöter, funktionärer och olika organ. Ett framtida ianspråktagande av riksbanks- huset, med eller utan samband med en eventuell övergång till ett enkammar- system, kan måhända medföra en mer bestående lösning av riksdagens lokalproblem. Med tanke på den avsevärda tidrymd, som kan beräknas åtgå för planläggning och genomförande av mer permanenta anordningar, synes erforderligt, att riksdagens lokalfråga i sin helhet liksom planeringen för olika långtidsperspektiv nu upptages till ett mer ingående studium, lämpligen genom en för ändamålet tillsatt kommitté, i vars uppdrag jämväl bör ingå att upptaga exempelvis frågor om riksdagshusplanens ordnande samt vissa parkeringsfrågor och trafiksamordningsproblem, sammanhängande med riksdagshusets utnyttjande. Även tanken på byggande av ett helt nytt riksdagshus kan vara förtjänt att av kommittén uppmärksammas såsom ett långsiktialternativ, därest mer närliggande utvägar skulle visa sig mindre framkomliga. Fullmäktige vill i detta sammanhang omnämna, att i samband med de senare årens diskussioner om riksdagens trångboddhet och irrationella arbetsförhållanden framkommit, icke minst från arkitekt håll, flera värdefulla uppslag, vilka det kunde vara av intresse att få ytterligare utvecklade och belysta samt underställda en offentlig debatt.

Under återopande av det ovan anförda får fullmäktige hemställa, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att

dels godkänna av fullmäktige i det föregående framlagda riktlinjer och förslag i fråga om anskaffande av arbetsrum för riksdagsledamöter, m. m.,

dels uppdraga åt fullmäktige att efter samråd med berörda parter vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande,

dels uppdraga åt fullmäktige att med anlåtande av på riksgäldsfonden tillgängliga medel förvärva kontorslokaler för riksdagens räkning genom tecknande av bostadsrätt i fastigheten Jungfrugatan 15 i Stockholm,

dels ock besluta om tillsättande av en kommitté för fortlöpande beredning och planläggning på längre sikt av riksdagens lokalfrågor.

I detta ärendes behandling har deltagit fullmäktiges vice ordförande samt herrar Svensson, Fredriksson, Östman, Adamsson och Svanberg ävensom riksgäldsdirektören.

Stockholm den 4 november 1965

På fullmäktiges vägnar:

Axel Strand

/ Torsten Bjerlöv

Bilagor:

Ritningar rörande kv. Vinstocken samt kv. Rosenbad.¹

Skrivelser från Socialdemokratiska riksdagsgruppen, Folkpartiets riksdagsgrupp, Högerpartiet samt Centerpartiets riksdagsgrupp, ang. rumsfördelning.

Skrivelser från Nordiska rådets svenska delegation till riksgäldsfullmäktige resp. riksgäldsdirektören, ang. lokaler för delegationens kansli.

¹ Här ej återgivna.

SOCIALDEMOKRATISKA
RIKSDAGSGRUPPEN

BILAGOR
till riksgäldsfullmäktiges
framställning

Riksdagens ekonomibyrå

Som svar på Er skrivelse av den 20 september detta år med begäran om synpunkter på fördelningen av det tillskott på arbetsrum för ledamöternas räkning som kan tänkas komma riksdagen till del i samband med Kronans inköp av Skandinaviska Bankens hus vid Gustav Adolfs Torg föreslår den socialdemokratiska riksdagsgruppen att de tilltänkta arbetsrummen tilldelas de olika riksdagspartierna i proportion till dessas numerära representation i kamrarna.

Stockholm den 14 oktober 1965

För socialdemokratiska riksdagsgruppen

Arne Möller

FOLKPARTIETS RIKSDAGSGRUPP

Riksdagens Ekonomibyrå

Som svar på Er skrivelse den 20 september 1965 om riksdagsgruppens önskemål beträffande fördelningen av nytillkomna arbetsrum får vi framhålla följande.

Fördelningen av de aktuella rummen mellan partigrupperna bör bli föremål för överenskommelse av representanter för dessa. De rum som efter denna överenskommelse tillfaller varje partigrupp bör fritt få disponeras av denna.

Vi förutsätter att riksgäldskontoret håller partigrupperna fortlöpande underrättade om de förslag rörande dispositionen av Skandinaviska bankens tidigare lokaler vid Gustaf Adolfs Torg, som framkommer.

Vi vill i detta sammanhang betona det angelägna i att ansträngningar görs att även innan en slutgiltig reglering av de nuvarande riksdags- och riksbanksbyggnaderna skett tillgodose kravet på att varje ledamot får tillgång till eget arbetsrum. Vi vill därför kraftigt understryka bankoutskottets uttalande i utlåtande 36 i år, att riksgäldsfullmäktige bör särskilt bevaka riksdagens intressen vid dispositionen av de lokaler, som frigöres när Skandinaviska banken flyttar.

Stockholm den 27 oktober 1965

Bertil Ohlin

YNGVE HOLMBERG

Riksdagens Ekonomibyrå

Med anledning av Eder förfrågan den 20 ds får högerpartiet anföra följande.

I och för sig synes oss en placering av riksdagsmännens arbetsrum i den nuvarande Skandinaviska Bankens lokaler vid Gustav Adolfs Torg föga ändamålsenlig. Vi vill ifrågasätta huruvida icke en förflyttning till Skandinaviska Banken kunde ske av de tjänstelokaler Utrikesdepartementet förfogar över i Rosenbad. Måhända skulle en motsvarande förflyttning av Handelsdepartementets tjänstelokaler kunna genomföras. För Utrikesdepartementets del borde en sådan omplacering vara enbart till fördel. Någon nämnvärd nackdel för Handelsdepartementet om en del av deras tjänstehavare förlades till Skandinaviska Banken torde ej heller föreligga. Att det å andra sidan skulle vara en högst betydande vinning om riksdagsmännens arbetsrum kunde förläggas i Rosenbad är uppenbart. Enligt vår mening bör en lösning sådan vi här skisserat först prövas innan alternativet Skandinaviska Banken tages under prövning.

Oavsett i vilka lokaliteter arbetsrum för riksdagsmännen tillskapas synes det oss ändamålsenligt att varje riksdagsparti tilldelas sina bestämda rum att förfoga över enligt partiets egna önskemål. Det förefaller lämpligt att de riksdagsmän som över huvud taget har behov av arbetsrum får möjligheter att i skrivbord, skåp e. dyl. förvara arbetsmaterial, vid behov under lås. Att därvid i vissa fall flera riksdagsmän kan nödgas slå sig samman om ett rum ändrar icke detta förhållande. Möjligen kan det vara ändamålsenligt att ett fåtal rum står så att säga lediga, till förfogande för riksdagsmän som endast undantagsvis är i behov av ett särskilt arbetsrum.

Självfallet är varje lösning av riksdagsmännens arbetsrumsfråga genom direkt anknytning till Riksdagshuset att föredraga. Även om en sådan lösning ligger avlägsen i tiden, är det ett önskemål som vi ser det att partiernas presidieledamöter får egna arbetsrum i Riksdagshuset.

Stockholm den 27 september 1965

HÖGERPARTIET

Riksorganisationen

Yngve Holmberg

CENTERPARTIETS RIKSORGANISATION

Till Riksdagens Ekonomibyrå

Centerpartiets riksdagsgrupp som beretts tillfälle yttra sig över principerna för fördelningen av det tillskott på arbetsrum som kan komma riksdagen till del i samband med kronans inköp av Skandinaviska bankens hus vid Gustav Adolfs Torg vill anföra följande.

Målsättningen om ett arbetsrum per riksdagsledamot bör, även om den inte går att förverkliga för närvarande, stå kvar. Då målsättningen inte nu kan förverkligas är det lämpligt att varje parti får en viss kvot att fritt fördela mellan sina ledamöter. Det förutsättes att varje partis lokaler kommer att befinna sig i samma del av byggnaden eller i samma våningsplan. Förhandlingar bör komma till stånd mellan partierna för fördelningen av lokalerna.

I detta sammanhang bör också framhållas att riksdagsgruppernas kansli-lokaler måste få ett tillfredsställande utrymme i riksdagshuset. Inför den expansion som kan väntas i samband med det kanslistöd som planeras behövs flera lokaler för gruppkanslierna, lämpligt placerade och utrustade.

Stockholm den 26 oktober 1965

Centerpartiets Riksdagsgrupps Förtroenderåd

Lars Eliasson

NORDISKA RÅDET

Till fullmäktige i riksgäldskontoret

I enlighet med bankoutskottets förslag har riksdagen åt fullmäktige i riksgäldskontoret uppdragit att framlägga förslag beträffande riksdagsledamöternas arbetsrumsfråga (bankoutskottets utl. nr 36/1965).

Nordiska rådets svenska delegation vill i detta sammanhang erinra om att frågan om anskaffande av lokaler för dess kansli alltjämt står öppen. Lokaler har erbjudits delegationen i huset Drottninggatan 36 från någon tidpunkt under senare delen av 1965. Dessa lokaler är emellertid i behov av renovering, innan de eventuellt kan tagas i bruk för kansliets räkning. Säker uppgift har icke heller kunnat erhållas om under vilken tidrymd lokalerna i fråga kommer att kunna disponeras för kansliets räkning. Delegationens arbetsutskott har under sådana förhållanden ansett sig ännu icke

kunna taga ställning till frågan om ett överflyttande av kansli lokalerna till ifrågakvarteret.

En utflyttning av huvuddelen av delegationens kansli från riksdagshuset till fastigheten Drottninggatan 36, vilka byggnader ligger på ett icke helt obetydligt avstånd från varandra, kommer att nödvändiggöra att under riksdagstid vissa lokaler disponeras av delegationens kansli i riksdagshuset för den omedelbara kontakten med riksdagsledamöter. Under utskotts- och plenidagar uppsöks nämligen kansliet av dessa i olika angelägenheter avseende resor, arbetet i rådet samt allmänna upplysningar i nordiska frågor. Kansliet måste under alla omständigheter i riksdagshuset disponera något rum för denna kontakt, liksom visst utrymme måste stå till förfogande för arbetet med distribution av handlingar och tryck till rådsmedlemmarna m. fl.

En uppdelning av kansliet under riksdagstid på två olika lokaler kommer självfallet att verka tyngande på arbetet och måste sannolikt medföra viss arbetskraftsförstärkning, i varje fall vad budskickning beträffar. Givetvis måste kansliet underkasta sig dessa mera tyngande verksamhetsformer, därest väsentliga fördelar står att vinna i andra avseenden. Det synes emellertid knappast rationellt att nu ålägga kansliet att omedelbart avflytta från riksdagshuset, samtidigt som frågan om arbetsrum för riksdagsledamöterna börjar utredas i sin helhet. Spörsmålet om dispositionen av delegationens nuvarande kansliutrymmen utgör blott en liten del av detta större frågekomplex.

I debatten om arbetsrum för riksdagens ledamöter har bankoutskottet framfört tanken att lokaler för vissa utskott skulle kunna disponeras i den av staten just förvärvade fastigheten i kvarteret Vinstocken vid Gustav Adolfs Torg. Om en sådan utflyttning av riksdagsutskotten äger rum till detta hus, synes en nära tillhands liggande lösning för delegationens del vara att lokaler bereds även för dess kansli i samma fastighet.

Under åberopande av det anförda får Nordiska rådets svenska delegations arbetsutskott hemställa, att fullmäktige i riksgäldskontoret vid sin undersökning av möjligheterna att skaffa riksdagens ledamöter arbetsrum måtte beakta också delegationens lokalbehov och angelägenheten av att dess kansli placeras på sådant sätt, att löpande kontakt kan hållas med delegationens medlemmar och andra riksdagsledamöter under riksdagstid.

Stockholm den 28 maj 1965

För Nordiska rådets svenska delegation

Bertil Ohlin

/Gustaf Petrén

NORDISKA RÅDET

Till riksgäldsdirektören

Nordiska rådets svenska arbetsutskott har nu behandlat frågan om förflyttning av delegationens kansli från riksdagshuset till två kontorslokaler i bottenvåningen i det av Riksgäldskontoret disponerade huset vid Jungfrugatan på Östermalm.

Vid sin bedömning av kontorslägenheternas lämplighet för kansliets behov har arbetsutskottet tagit i sikte främst följande två faktorer:

1. *Lokalernas storlek.* Nuvarande kanslipersonal torde i huvudsak kunna rymmas inom lokalerna såsom framgår av bifogade skiss.¹ Dock är att märka att den av kansliets förste byråsekreterare, som tillika har halvtidstjänst i utrikesdepartementet, ej kan beredas arbetsplats inom lokalerna. Fråga uppkommer om detta arrangemang överhuvud kan upprätthållas vid en förflyttning. Ej heller har lokalerna utrymme för någon utskottssekreterare (för närvarande finns allenast en svensk utskottssekreterare, vilken dock har arbetslokaler i hemmet och därför just nu ej belastar de till kansliets förfogande ställda utrymmena). Någon sammanträdeslokal finns ej att tillgå i dessa lokaler, då det tillämnade konferensrummet måste brukas som arbetsplats för distributionspersonal m. fl. Alla möten måste därför hållas på annan plats, sannolikt riksdagshuset.

Någon exakt beräkning har icke företagits, huruvida lagerutrymmena är tillräckliga utom för rådets arkiv också för kansliets lager av rådshandlingar, skrifter i Nordisk utredningsserie, löpande tryck m. m.; dessa trycksaker förvaras nu i skyddsrum och på vindar samt i korridorsskåp i riksdagshuset. Med tillräckliga utrymmen i källarlokalerna i huset vid Jungfrugatan skulle dock dessa förvaringsproblem åtminstone tillfälligtvis kunna lösas.

Någon närmare beräkning har heller icke gjorts av hur förlusten av de olika faciliteter i lokalt hänseende, som förläggningen till riksdagshuset innebär på skilda punkter, vid en förflyttning skulle påverka kansliets arbetsmöjligheter. Möjligheten att vid tillfälliga toppbelastningar kunna disponera utrymmen i riksdagshuset, t. ex. i samband med en session för distribution av sessionstrycket — detta brukar under en eller två dagar fylla utrikesutskottet — är exempelvis av stort värde; andra exempel kunde anföras.

Sammanfattningsvis kan sägas, att kansliet vad gäller utrymmet sannolikt med nuvarande personal skulle kunna fungera i de ifrågakarande lokalerna, om än med vissa svårigheter, men att de ifrågakarande kontorslägenheterna icke erbjuder kansliet någon lösning av lokalfrågan sett på sikt. Alla utvecklingsmöjligheter saknas.

2. *Lokalernas belägenhet.* Kontorslägenheterna är belägna på ett gångavstånd av cirka 15 å 20 minuter från riksdagshuset. I sitt dagliga arbete behöver kansliet ha ständig kontakt dels — särskilt under riksdagstid — med riksdagsmännen själva, dels med olika i riksdagshuset inrymda institutioner.

Delegationens medlemmar har anspråk på att kunna enkelt utnyttja den

¹ Här ej återgiven.

resebyråservice, som delegationens kansli består beträffande beställande av biljetter och rum, utdelning av biljetter, uppgörande av reseräkningar m. m. Än viktigare ur arbetsynpunkt är självfallet den dagliga kontakt, som är nödvändig att under riksdagstid upprätthålla främst med delegationens egna medlemmar och suppleanter i olika nordiska frågor men i viss utsträckning också med andra ledamöter av riksdagen i olika frågor med nordisk aspekt liksom även med utskottskanslierna.

Kontakterna med riksdagens tryckeribyrå, riksdagsbiblioteket och riksdagens upplysningstjänst är också nästan dagliga. Rådets redaktör har i sitt tryckeriarbete glädje av att arbetsplatsen ligger relativt nära Norstedts tryckeri.

En utflyttning av kansliet till Jungfrugatan skulle innebära att kansliet fick avsevärt svårare att sköta sina arbetsuppgifter. Sannolikt skulle effektiviteten inom kansliet nedgå med något tiotal procent med hänsyn till förlusten av all den tid som måste komma att gå bort på förflyttningar till och från riksdagshuset samt väntetider. Denna konsekvens komme att drabba i stort sett alla kategorier av personal i kansliet.

Sammanfattningsvis har arbetsutskottet kommit till den uppfattningen, att lokalerna vid Jungfrugatan icke medger någon ändamålsenlig lösning av kansliets lokalfråga. Avgörande är bl. a. att kontakten mellan rådsmedlemmarna och kansliet skulle gå förlorad. Arbetsutskottet fasthåller i stället sin tidigare uttalade uppfattning att kansliets lokaler bör vara belägna i nära nog omedelbar anslutning till riksdagshuset t. ex. i Rosenbad eller i Skandinavbankens hus vid Gustav Adolfs Torg, vad gäller sistnämnda byggnad under förutsättning att den kommer att till någon del disponeras för riksdagsändamål.

Stockholm den 11 oktober 1965

För Nordiska rådets svenska delegation

Enligt uppdrag:

Gustaf Petré
